

INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO

**POROČILO O DOSEŽENIH CILJIH IN
REZULTATIH V LETU 2008**

**POSREDNEGA UPORABNIKA
PRORAČUNA
INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO**

Ljubljana, 28. februar 2009

1. Zakonske in druge pravne podlage delovnega področja Inštituta za novejšo zgodovino

Inštitut za novejšo zgodovino je **javni raziskovalni zavod**; status je dobil z Odlokom o preoblikovanju Inštituta za novejšo zgodovino v javni raziskovalni zavod, ki ga je sprejela Vlada Republike Slovenije (Ur. L. 39/1992), sklepa Vlade Republike Slovenije o spremembi sklepa o preoblikovanju inštituta za novejšo zgodovino v javni raziskovalni zavod (Ul.l. RS 6/1999), odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o preoblikovanju Inštituta za novejšo zgodovino v javni raziskovalni zavod (Ul. L. RS 34/2003) ter odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o preoblikovanju Inštituta za novejšo zgodovino v javni raziskovalni zavod (Ul. L. RS 11/2006).

Dejavnost Inštituta za novejšo zgodovino

DE/22.110 – izdajanje knjig

DE/22.130 – izdajanje knjig in periodike

K/73.202 – raziskovanje in eksperimentalni razvoj na področju humanistike

M/80.422 – drugo izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje, d. n.

M/80.301 – višje strokovno izobraževanje

M/80.302 – visoko strokovno izobraževanje

M/80.303 – univerzitetno izobraževanje

O/92.511 – dejavnost knjižnic

Matični podatki o Inštitutu za novejšo zgodovino

Register raziskovalnih organizacij: 0501-001

Matična številka: 5057116

2. Dolgoročni in srednjeročni cilji Inštituta za novejšo zgodovino

Dolgoročni cilji Inštituta za novejšo zgodovino so opredeljeni kot načrtno in kontinuirano izvajanje temeljnega raziskovalnega dela na področju novejše zgodovine, razvijanje in izvajanje znanstvene infrastrukture za področje delovanja ter posredovanje pridobljenega znanja študentom na višjem in visokem strokovnem ter univerzitetnem izobraževanju. Dolgoročno bo inštitut kot samostojna raziskovalna ustanova javnega značaja (javni raziskovalni zavod) sam ali v sodelovanju z drugimi raziskovalnimi inštitucijami raziskoval nacionalno in občo zgodovino novejšega obdobja, v skladu z dolgoročnim znanstvenim načrtom, od 19. stoletja do najnovejše dobe. Dolgoročni cilj inštituta je njegov kontinuiran razvoj v stabilno in močno raziskovalno organizacijo, ki bo s svojimi kadri sposobna kvalitetnega, evropskim merilom primernega raziskovanja v zgodovinopisju. Pomemben cilj je vključiti se v take raziskovalne in infrastrukturne projekte in programe, da bo mogoče njegovo raziskovalno področje razširiti tudi na raziskovanje občin evropskih tem. Eden od osrednjih ciljev dolgoročnega pomena je ohranitev take sposobnosti raziskovalne skupine INZ, da bo sposobna kompleksnega znanstvenega raziskovanja na vseh področjih novejše zgodovine od začetka 19. stoletja do začetka 21. stoletja.

Srednjeročno so dolgoročni cilji operacionalizirani v Programu delovanja Inštituta za novejšo zgodovino 2009-2014. Pomemben srednjeročni cilj INZ je vzpostavitev temeljev za že začeto raziskovanje v področju sodobne zgodovine, konkretno obdobja Republike Slovenije v zadnjih dveh desetletjih. Medtem ko je INZ že pred leti vzpostavil temeljna izhodišča za razvoj raziskovanja obdobja osamosvojitve, želi izoblikovati raziskovalno skupino tudi za obdobje razvoja Republike Slovenije, v povezavi z infrasturno dejavnostjo tudi evidenco dokumentacijskih virov.

Ključna področja delovanja INZ v naslednjem petletnem obdobju opredeljujejo dejavnosti inštituta na področju raziskovanja in infrastrukturne dejavnosti, dopolnilno pa pedagoške dejavnosti.

Med ključnimi nalogami so pospešitev raziskav obdobja socialistične Jugoslavije / Slovenije (1945-1990), in vzpostavitev dolgoročnega raziskovanja historičnih procesov in fenomenov samostojne slovenske države, tako v obdobju osamosvajanja kot njenega razvoja kot

samostojne države. V empiričnem vidiku je težišče na objavah temeljne historične dokumentacije po principih znanstveno-kritične objave virov. Ključna področja infrastrukturne dejavnosti so strukturiranje informacij o področju slovenske zgodovine, informacije o delovanju, strukturi raziskovalne in pedagoške sfere zgodovinopisja, popularizacije zgodovinopisja in njegovih dosežkov, informacij o medsebojnem vplivu raziskovalcev (indeks citiranosti). Med cilji v pedagoški dejavnosti bo prizadevanje, da bi inštitutovi raziskovalci v bolonjski prenovi študijskega procesa povečali svoje sodelovanje v programih vseh štirih univerz, saj lahko ponudijo vrsto usmerjenih (izbirnih) predmetov. Proučil pa bo tudi možnosti in opravil pripravljala dela za ustanovitev podiplomske šole, ki bi bila usmerjena v zgodovino jugoslovanskega obdobja. Inštitut se bo tudi dejavneje vključil v oblike doizobraževanja učiteljev in drugih poklicnih skupin, ki potrebujejo dopolnitev znanj iz novejših in sodobnih zgodovine.

Temeljna oblika raziskovalnega dela INZ bosta v obravnavanem obdobju dva raziskovalna programa in en infrastrukturni program, katerih financiranje je odobrila Agencija za raziskovalno dejavnost konec leta 2008. Oba programa sta sprejeta v financiranje za dobo pet let, infrastrukturni program pa za šest let, v višini okoli 56 % od načrtovanih sredstev.

- Idejnopolitični in kulturni pluralizem in monizem na Slovenskem v 20. stoletju (P6-0281) v trajanju od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2013.

Vodja programske skupine dr. Jurij Perovšek, znanstveni svetnik; raziskovalna skupina šteje 17 sodelavcev.

- Podobe gospodarske in socialne modernizacije na Slovenskem v 19. in 20. stoletju (P6-0280) v trajanju od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2013.

Vodja programske skupine dr. Žarko Lazarevič, znanstveni svetnik; raziskovalna skupina šteje 11 sodelavcev.

Drugi steber raziskovalnega dela tvorijo projekti, ki jih Inštitut pridobi v tekmovanju na razpisih ARRS in drugih financerjev ter v tekmovanju za 'evropska' sredstva.

V izvajanju so projekti:

- Gospodarski vplivi na politične prelome na Slovenskem od predmarčne dobe do osamosvojitve 1991 (J6-9566), od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2009
- Temeljne usmeritve Komunistične partije Slovenije v izrazitem boljševiškem obdobju (J6-9588), od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2009

- Dinamika sprememb v slovenskem gledališču 20. stoletja, procesi oblikovanja in rušenja umetnostnih, družbenih in kulturnih meja (JZ9015-0681). Nosilec projekta AGRTF, sodelujoča organizacija INZ)
- Podoktorski projekt: Slovenci in protislovja južnoslovanskih integracijskih ideologij do 1914, od 1.3. 2008 – 28. 2. 2010

Ciljni raziskovalni programi

CRP »Konkurenčnost Slovenije 2006-2013«

- Preverjanje žrtev druge svetovne vojne in neposredno po njej po matičnih knjigah (V5-0258), od 1. 10. 2006 do 30. 9. 2009

CRP »Znanje za varnost in mir 2006-2010«

Vloga specialnih oblik organiziranja v asimetričnem vojskovanju na Slovenskem 1918-1994 (M4-0202), od 1. 8. 2007 do 31. 7. 2009. Nosilec projekta FDV, IDV-ORC, soizvajalec INZ

Bilateralni projekti

- Politične, ekonomske in kulturne oblike panslavizma v čeških deželah in na Slovenskem – zgodovinska komparativna analiza (Češka republika – Slovenija)
- Konteksti in relacije slovensko srbskega gospodarskega sodelovanja v 20. stoletju (Srbija – Slovenija)

Infrastrukturni program

- Raziskovalna infrastruktura slovenskega zgodovinopisja, od 1. 10. 2006 do 31. 12. 2008. od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2014.
- Infrastrukturni projekt DARIAH, od 1. 9. 2008 do 1. 9. 2010.

Vodstvo Inštituta za novejšo zgodovino se je trudilo, da je usklajevalo in spodbujalo javljanje na projektne razpise, vendar pa je uspešnost in s tem tudi obseg raziskovalnega dela odvisno od kvalitete prijav in organov, ki ocenjujejo in izbirajo projekte in programe v financiranje. Zaradi dveh neizbranih projektov, s katerima je na razpisu 2008 konkuriral INZ, je prišlo do komaj znosnega obsega sredstev za raziskovalno dejavnost.

Poročilo o doseženih letnih ciljih Inštituta za novejšo zgodovino za leto 2008

Inštitut za novejšo zgodovino je v letu 2008 izvajal dva raziskovalna programa, dva raziskovalna projekta, dva ciljna raziskovalna programa v okviru CRP Znanje za varnost in mir ter tri projekte v okviru CRP Konkurenčnost Slovenije 2006-2013. Raziskovalci so sodelovali še v treh projektih, katerih nosilci so bili na drugih raziskovalnih inštitucijah, izvajali so dva bilateralna projekta z Republiko Češko in Republiko Srbijo, in sodelovali v dveh mednarodnih projektih. Projektne in programske skupine so se redno sestajale, posebej obe programski skupini sta v prvi polovici leta 2008 pokazali izjemno aktivnost, saj sta vsestransko proučili zasnovo in izdelali načrte za prijavo obeh raziskovalnih programov za naslednje programsko obdobje. Z izdelanima programoma je inštitut uspešno konkuriral in pred koncem leta izvedel, da sta odobrena oba programa, vendar v skrčenem obsegu glede na načrtovan obseg, na okoli 56 % ur.

Inštitut je na področju infrastrukture v letu 2008 dosegel velik napredek. Septembra 2008 je dve leti snovani spletni portal Slovensko zgodovinopisje / SISTORY začel delovati, po polletnem poskusnem testiranju. Na portalu so do konca leta dostopne vsebine: viri, knjiga o zgodovini Slovenije, zgodovinske revije, žrtve druge svetovne vojne in Zgodovinarski indeks citiranosti. Prav tako se je obrestovalo povezovanje z infrastrukturnimi iniciativami v Evropski uniji; jeseni 2008 je bila podpisana pogodba o začetku pripravljalne faze projekta DARIAH in inštitut je kot eden od dvanajstih članov konzorcija pridobil tudi znatna sredstva za izvedbo projekta. Tudi v letu 2008 je inštitut nabavil računalniško opremo iz Paketa 13.

Raziskovalci inštituta so v približno enakem obsegu sodelovali v izvedbi pedagoških vsebin na štirih slovenskih fakultetah in eni tuji, na dodiplomski, podiplomski in doktorski stopnji. O kvaliteti opravljenega dela pričajo tudi nagrade. Kar štiri dela inštitutovih sodelavcev so bila med petimi nominiranci za nagrado Klio 2008, z njo je bil nagrajen dr. Peter Vodopivec za delo *Od Pohlinove slovnice do samostojne države : slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja*. Peter Vodopivec je bil nagrajen tudi z nagrado Anton Gindely, ki jo skupaj z avstrijskim ministrstvom za znanost podeljuje Avstrijski inštitut za

Srednjo Evropo in donavski prostor. Dr. Jurija Perovška je Zgodovinsko društvo Frana Kovačiča odlikovalo s Slavnostno listino Zgodovinskega društva dr. Frana Kovačiča.

I. Raziskovalno delo

Raziskovalni program **Idejnopolični in kulturni pluralizem in monizem na Slovenskem v 20. stoletju** (P6-0281)

Vodja: dr. Jurij Perovšek, člani raziskovalne skupine: dr. Zdenko Čepič, dr. Vida Deželak Barič, dr. Ervin Dolenc, dr. Aleš Gabrič, dr. Jure Gašparič, dr. Bojan Godeša, dr. Damijan Guštin, Eva Mally (MR), dr. Boris Mlakar, Željko Oset (MR) in dr. Nevenka Troha.

Programska skupina je v zadnjem letu programskega obdobja 2004–2008 zaključila raziskovalno delo v arhivskih in študijskih ustanovah doma in v tujini (Arhivu Republike Slovenije v Ljubljani, Arhivu in Muzeju Univerze v Ljubljani, Pokrajinskem arhivu Koper, Arhivu Srbije in Črne gore v Beogradu, Arhivu Ministrstva za zunanje zadeve v Pragi, Zgodovinsko diplomatskem arhivu Zunanjega Ministrstva Republike Italije v Rimu, Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, Narodni biblioteki Srbije v Beogradu in v Inštitutu Tomaša Garrigua Masaryka v Pragi).

Na podlagi opravljenega raziskovalnega in študijskega dela so člani programske skupine skladno s svojimi raziskovalnimi polji zaključili obravnavanje načrtovane historične problematike. Obdelana problemska polja so zajemala politični in kulturni razvoj Slovencev v prvi jugoslovanski državi, vojaško-politične razmere in odnose med drugo svetovno vojno ter slovenski idejni, politični in kulturni razvoj v drugi Jugoslaviji. Razčlenjeni so bili napor slovenskih intelektualcev vseh svetovnih nazorov pri oblikovanju slovenske znanstvene terminologije po ustanovitvi Univerze leta 1919, parlamentarni sistem Kraljevine Jugoslavije, posebej metode, instrumenti in vsakdanja praksa monističnega sistema diktature kralja Aleksandra, in zamenjava vodilne elite slovenske politike v drugi polovici tridesetih let; tedaj je vodenje slovenske politike prevzel slovenski del vsedržavne Jugoslovanske radikalne zajednice (nekdanja katoliška Slovenska ljudska stranka), medtem ko je liberalni tabor potem, ko je leta 1935 izgubil oblast, vedno bolj izgubljal svoj politični pomen. Vzporedno s političnim razvojem je bila razčlenjena tudi pojavnost kulturnega boja med liberalizmom in političnim katolicizmom v tridesetih letih. V tem boju, v katerem je katoliška stran obvladovala ključne centre moči, je prišlo do zoženja

pluralnega idejnopolitičnega prostora na Slovenskem. Na podlagi razčlenitve percepcije političnega pluralizma in demokracije v marksističnem taboru je bila obravnavana tudi politika KPS, ki je temeljila na konceptu diktature proletariata oziroma njegovemu monističnemu monopolu oblasti.

V okviru zgodovinske dinamike med drugo svetovno vojno je bila pozornost namenjena zaokroženi oceni političnega značaja, odnosov in narodnih konceptov obeh medvojnih slovenskih nasprotujočih si taborov ter pluralizma vojsk, izoblikovanega skozi dotedanja idejnopolitična razhajanja na Slovenskem. Razčlenjen je bil značaj Dolomitske izjave, ki je KPS omogočila politični monopol in vpeljavo monističnega političnega sistema po 2. svetovni vojni, ob poudarku, da sta bila glede na marginalen položaj KPS pred vojno, ustanovitev in delovanje OF zagotovo tudi izraz odporiške naravnosti Slovencev po okupaciji 1941. Kot osrednje politično predstavništvo protirevolucionarnega tabora je bila obdelana tudi Slovenska zaveza. SZ je v notranji strukturi ostajala pluralna organizacija tradicionalnih političnih strank, ki je s podporo Vaškim stražam prispevala k notranjemu slovenskemu razkolu med vojno. V zvezi z nacionalno problematiko so bili obravnavani pogledi na vprašanje slovenskega državnopravnega okvira po koncu vojne. Med tedanjimi slovenskimi političnimi dejavniki je prevladal koncept federativne jugoslovanske države, razmišljanje o samostojni slovenski državi pa je bilo upoštevano kot zasilna možnost, če Jugoslavije ne bi bilo mogoče obnoviti. Uresničitev federativnih narodnopolitičnih ciljev je glede na medvojni razplet pripadla slovenskemu osvobodilnemu gibanju. Obravnava vprašanja pluralizma na vojaškem področju pa je pokazala, da so idejnopolitična nasprotja, značilna za slovensko stvarnost predvojnega časa, v vojni dobila skrajno zaostreno obliko. To se je izrazilo v državljanski vojni, ki je potekala v zakriti obliki spopada med kolaborantskimi protirevolucionarnimi formacijami in odporiško partizansko vojsko. Pri tem je bila idejnopolitična pripadnost opredeljujoč element vključevanja v oborožene formacije partizanske vojske oziroma oborožene enote protirevolucionarnega tabora.

Za obdobje druge jugoslovanske države je bila razčlenjena problematika tujih vplivov na delovanje slovenskih kulturnih ustanov, vpliva marksizma in katolicizma v šolstvu, povojne politične opozicije, političnih reform v 60. letih 20. stoletja in idejnopolitičnih ter mednacionalnih razmer na Svobodnem tržaškem ozemlju. Monistični značaj idejnopolitičnega in družbenega sistema, uvedenega leta 1945, se je pokazal tudi skozi obravnavo navedenih vprašanj. Spremembe v kulturni politiki na Slovenskem po opustitvi sovjetskega kulturnega modela, značilnega za prva povojna leta, namreč niso odpravile

nadzora nad kulturno ustvarjalnostjo, temveč so ga le reformirale, medtem ko je na šolskem področju katoliško doktrino zamenjala marksistična. Za obe je bilo tipično, da sta si bili kljub diametralno nasprotnim idejnim izhodiščem v politični praksi precej sorodni. Bili sta netolerantni ena do druge, seveda s to razliko, da je imela po letu 1945 vse niti šolstva v rokah nova komunistična oblast. Ta je svoj politični monopol utrdila tudi nasproti dejavnikom, ki bi jih lahko ocenili kot politično opozicijo. Pomemben temelj monopola komunistov je bila sama narava njihovega prevzema oblasti v Sloveniji, kjer je OF, za katero se je skrivala KPS, že med vojno obvladovala večino političnega prostora in v svoje vrste pritegnila velik del prebivalstva, ki je bil pred vojno še naklonjen tradicionalnim slovenskim strankam. Reševanje ključnih razvojnih vprašanj v drugi Jugoslaviji je tako potekalo v okviru monopolne ZKJ in ZKS; že v 60. letih sta se ob vprašanju reforme jugoslovanske federacije v ZKJ soočila centralistični državni koncept in kasneje uspešna prizadevanja po zmanjšanju vloge osrednje administracije in povečanju vloge republik v delovanju državnega sistema. Monistična politična usmeritev je bila očitna tudi v coni B STO, ki je bila pod jugoslovansko upravo. V coni B so sistematično uvajali politiko, ki se je uveljavila v Jugoslaviji. Ob jezikovnem pluralizmu slovenskega in italijanskega prebivalstva se je oblikovala politična monolitnost, saj je Komunistična partija STO povsem nadzorovala celotno politično življenje.

Programska skupina je v letu 2008 uspešno opravila načrtovano delo. Člani skupine so rezultate svojega dela predstavili v 9 izvirnih in 1 preglednem znanstvenem članku, 14 samostojnih znanstvenih člankih oziroma poglavjih v monografskih publikacijah in v 10 znanstvenih prispevkih v zbornikih z znanstvenih konferenc. Objavili so 1 znanstveno in 3 strokovne monografije in s 14 referati sodelovali na znanstvenih konferencah doma in v tujini. Poleg omenjenega so člani programske skupine za ARRS pripravili Poročilo o rezultatih izvajanja raziskovalnega programa v letih 2004–2008. Poročilo, ki je bilo sestavni del prijavnice dokumentacije za izvajanje raziskovalnega programa v naslednjem obdobju financiranja (2009–2013), je ARRS na podlagi ocenjevalnega panela (19. 06. 2008) in Metodologije za ocenjevanje raziskovalnih programov za leto 2008 sprejela, saj je bil RP P6-0281 Idejnopolitični in kulturni pluralizem in monizem na Slovenskem v 20. stoletju s sklepom UO ARRS 22. 10. 2008 odobren in izbran v financiranje za petletno obdobje.

Raziskovalni program **Podobe gospodarske in socialne modernizacije na Slovenskem v 19. in 20. stoletju (P6-0280)**

Vodja: dr. Žarko Lazarevič, člani raziskovalne skupine: Aleksander Lorenčič (MR), dr. Andrej Pančur, Janja Sedlaček (MR), dr. Andrej Studen, dr. Peter Vodopivec, dr. Jože Prinčič, dr. Mojca Šorn

V letu 2008 se je z iztekom dosedanje etape programa (2004-2008) iztekla tudi dosedanja raziskovalna tema. V zadnjih letih so bili napori raziskovalca usmerjeni v umestitvi slovenskega finančnega sektorja, institucij in načinov finančnega posredništva v evropsko razvojno dimenzijo. Šlo je za komparativno umestitev slovenskih razvojnih značilnosti v evropski kontekst, v konkretno okolje Skandinavije, zahodne, južne, centralne, vzhodne in jugovzhodne Evrope. Torej okolij, kjer je potekal razvoj povsem drugače in drugih okolij, ki so bila glede na tipološke razvojne značilnosti še najbolj blizu slovenskim razmeram. Komparativna umestitev je bila narejena na širših ozadjih gospodarsko-socialnega razvoja v 19. in 20. stoletju. Se pravi znotraj historičnega konteksta, ki je omogočal in spodbujal modificirane oblike in načine finančnega posredništva. Temeljno spoznanje je mogoče zapisati na način, da so bile podobe modernosti slovenskega finančnega v različnih družbeno-ekonomskih kontekstih različni. Sorazmerno zgodnjim začetkom v prvih desetletjih 19. stoletja je sledilo polstoletno zaostajanje, ki ga ni bilo mogoče nadoknadi vse do dvajsetih let prejšnjega stoletja. V tem času slovenskemu finančnemu sistemu v strukturnem oziru ni mogoče pripisati zahodnoevropskih tipoloških značilnosti finančnega posredništva. V ospredju so bile kolektivne oblike, ki se v spodbujanju gospodarske rasti niso mogle meriti z bančnimi delniški družbami. Izjemnost slovenskega finančnega sistema se je potrdila v času po drugi svetovni vojni. Reformni procesi znotraj Jugoslavije so verjetno šli najdlje ravno na področju bančništva. Opustitev monobančnega sistema in reforma bančnega sektorja v smeri komercialnega bančništva, je ustvarila edinstven bančni sistem v Evropi. Po značilnostih in kriterijih poslovanja se je precej bližal modelu bančništva po podobi iz tržnih ekonomij, vendar pa je močna politična nadoblast in specifična regulacija in kontrola sektorja, dodajala tudi marsikatero primes vzhodno evropske komunistične bančne ureditve.

Temeljni raziskovalni projekt **Gospodarski vplivi na politične prelome na Slovenskem od predmarčne dobe do osamosvojitve 1991**

Vodja: dr. Peter Vodopivec, člani raziskovalne skupine: dr. Zdenko Čepič, dr. Andrej Pančur, dr. Aleš Gabrič, dr. Mateja Režek (inštitut Nove revije), dr. Franc Rozman (FF UM)

Raziskovalci so v okviru načrta raziskave v devetih sklopih nadaljevali raziskovanje po posameznih sklopih. Najbolj temeljito so raziskovali problem dejanskega vpliva gospodarskih kriz na politične prelome v Habsburški monarhiji. Pri tem so se osredotočili na dva predvidena vsebinska sklopa. Andrej Pančur je raziskoval vpliv gospodarske krize v štiridesetih letih 19. stoletja in vpliv finančne krize na revolucijo v letu 1848/49. Pri tem je poskusil pojasniti, kakšno je bila vloga takratne krize pri krhanju zaupanja prebivalstva v absolutistični sistem. Hkrati je v okviru drugega vsebinskega sklopa analiziral vpliv finančne krize neoabsolutističnega režima na začetke ustavne dobe po letu 1860. V tem sklopu je začel še identificirati in analizirati vzroke, ki so bili potrebni za ohranitev procesa demokratizacije v šestdesetih letih 19. stoletja. V prvi vrsti je identificiral in analiziral predpogoje, ki so v konkretnih političnih okoliščinah sprožili politično prelomne spremembe. Hkrati je poskušal pojasniti vlogo različnih gospodarskih dejavnikov pri teh procesih; največ pozornosti je posvečal pogojem, ki so bili potrebni, da je v vseh teh raziskovalnih primerih lahko prišlo do demokratizacije v Habsburški monarhiji in s tem tudi na Slovenskem. Prav tako je skupina raziskovala vpliv gospodarskih težav po sporu z Informbirojem na politične spremembe v začetku petdesetih let. Poudarek je bil na kmetijski politiki in njenem izvajanju (kolektivizacija), kar je bilo v ozki povezanosti s sistemom preskrbe prebivalstva (odkupi). Proučen je sistem odkupov kot del preskrbovalnega sistema zagotovljene preskrbe, kakršna je bila v uporabi od leta 1948 do 1953. Dejansko je šlo pri tem na vzajemno vplivanje gospodarskih dejavnikov na politične in obratno. Politične odločitve so bile glede tega pogojevane z gospodarskim stanjem oz. gospodarsko problematiko.

Temeljni raziskovalni projekt **Temeljne usmeritve komunistične partije v Sloveniji v izrazitem boljševiškem obdobju (Od obnove partije do Kominforma)**

Vodja: dr. Boris Mlakar, člani raziskovalne skupine; dr. Vida Deželak Barič, dr. Jerca Vodušek Starič, dr. Jurij Perovšek.

V drugem letu izvajanja projekta je delo potekalo najprej v znamenju dokončanja zbiranja arhivskega gradiva in na temu sledeči analizi le-tega. Člani projektne skupine so pregledovali gradivo in izvedli zbiralna dela v Arhivu Srbije (Jugoslavije) v Beogradu, kjer so pregledali fond emigrantske kraljevske vlade v Londonu in zbrali poročila, ki jih je vlada dobivala iz Ljubljane in govore o partizanskem (partijskem) nasilju v osrednji Sloveniji. V Arhivu Republike Slovenije so dokončali s pregledovanjem fondov CK KPS, IO OF kot tudi fondov t.i. protirevolucionarnega tabora. V istem arhivu je bil pregledan tudi del fonda »Sove«, kjer se nahaja gradivo, potrebno za prikaz represivne politike oziroma zadevnih mehanizmov partije in države ob in po koncu vojne v odnosu do potencialne opozicije. Gradivo, zbrano v National Archives (bivši PRO) v Londonu, pa je pomembno za prikaz povojnih čistk v KPS (in KPJ) kot tudi za analizo odnosa države in politične policije do tujine.

Raziskave nekaterih (pod)tem v okviru projekta že izvedene, pri čemer nekatere še niso dokončno formulirane v obliki (objavljenih) člankov oziroma razprav. Tako je bila podrobno razčlenjena obsežna študija ing. Dragotina Gustinčiča »Das nationale Problem der Slowenen«, ki predstavlja enega od pomembnih temeljev za načrtovani kritični prikaz odnosa KPS do slovenskega nacionalnega vprašanja v tridesetih letih 20. stoletja. K temu tematsko spada tudi dokončanje raziskave o Prežihovem Vorancu in reševanju mejnega vprašanja med drugo svetovno vojno. Povojno politiko KPS (KPJ), njen »prevzem« nove države in mednarodni kontekst, v katerem je delovala, je projektna skupina predstavila na več mednarodnih konferencah, med drugim na konferenci »East-Central Europe in the Cold War 1945-1989« oktobra 2008 v Varšavi ter na 40. konferenci AAASS v Filadelfiji, ZDA, novembra 2008.

Vse posamezne raziskave, tako tiste že izvedene kot tiste, ki so šele zastavljene, kažejo, da gre tudi v primeru KP v Sloveniji (KPS) za boljševiški tip partije, s čimer se potrjuje osnovna raziskovalna hipoteza projekta. Epizodi, ki v tem pogledu izstopata, to je povezovanje z drugimi opozicijskimi silami in podpiranje ideje Ljudske fronte sredi tridesetih let 20. stoletja na eni, ter občasno zavzemanje za »avtentično« Osvobodilno

fronto v času druge svetovne vojne na drugi strani, omenjene temeljne ugotovitve ne moreta bistveno omajati.

Podoktorski projekt **Temeljni problemi demokracije na Slovenskem pred drugo svetovno vojno in njihov srednjeevropski kontekst**

Izvajalec dr. Jure Gašparič

Podoktorski projekt Temeljni problemi demokracije na Slovenskem pred drugo svetovno vojno in njihov srednjeevropski kontekst je tako po svoji vsebinski kot časovni dimenziji problemsko dopolnjuje raziskovalni program Idejnopolitični in kulturni pluralizem in monizem na Slovenskem v 20. stoletju.

Dr. Jure Gašparič je v skladu s projektnim načrtom v drugem letu izvajanja nadaljeval z obravnavo vseh treh problemskih sklopov, ki zadevajo raziskavo. V okviru prvega sklopa je raziskoval razmere in razmerja v jugoslovanskem državnem okviru, v okviru drugega sklopa je analiziral probleme demokracije v Dravski banovini (Sloveniji), v okviru tretjega je posamična spoznanja vpel v srednjeevropski kontekst. Glede na izsledke prvega leta raziskave je posvetil posebno pozornost nekaterim problemom iz t. i. kulturne zgodovine parlamentarizma Kraljevine SHS/Jugoslavije. Tako je razčlenjeval ozadje funkcioniranja jugoslovanskega parlamentarnega sistema, kjer se je posebej osredinil na osebo poslanca, njegov status, politično problematično vprašanje poslanskih plač in analizo vsakdanjega življenja parlamentarcev. Na ravni političnega sistema je detektiral in analiziral metode, instrumente ter vsakdanjo prakso osebne diktature kralja Aleksandra Karađorđevića. Znotraj tega se je posvetil tudi slovenskim političnim elitam tega časa, njihovem dojemanju demokracije in usodi po koncu druge svetovne vojne, ko pride do radikalne menjave elit. Zdi se, kot da marsikateri poslanec – po Maxu Webru – ni živel za politiko, temveč od politike. Vzporedno s tem je obravnaval še dinamiko češkoslovaško-jugoslovanskih odnosov, zlasti češki pogled na slovensko družbeno stvarnost, ki je bil v precejšnji meri »čehoslovakističen«, izhajal je iz nujnosti integralno-centralistične podobe države.

Raziskovalno delo temelji na analizi ustrezne literature, časopisja in druge politične publicistike, Stenografskih beležk Narodne skupščine Kraljevine SHS/Jugoslavije in arhivskega gradiva. V Arhivu Srbije in Črne gore je pregledoval zlasti fonda Narodne

skupščine, obenem pa je uspel pridobiti prve dokumente iz doslej nedostopnega Arhiva kneza Pavla Karađorđevića. V arhivu praškega Ministrstva za zunanje zadeve je vzel pod drobnogled politična poročila češkoslovaških diplomatsko-konzularnih predstavništev v Kraljevini SHS/Jugoslaviji, v prvi vrsti poročila beograjskega poslaništva in ljubljanskega konzulata. Ohranjena poročila pojasnjujejo dinamiko češkoslovaško-jugoslovanskih in češko-slovenskih odnosov med obema vojnoma, poleg tega pa pomembno osvetljujejo notranjepolitično situacijo v prvi Jugoslaviji in na Slovenskem. Poleg tega je načrtno zbiral tudi gradivo o samem delovanju ljubljanskega konzulata in njegovi vpetosti v slovenski prostor. Kot dopolnilno gradivo k omenjenemu je pregledal na Inštitutu TGM tudi fond Edvarda Beneša, zunanjega ministra prve Češkoslovaške republike.

Podoktorski projekt **Slovenci in protislovja južnoslovanskih integracijskih ideologij do 1914**

izvajalec dr. Marko Zajc

Z začetkom marca 2008 je nosilec pričel z delom na podoktorskem projektu. V projektu si je zastavil tri problemske sklope: a) nezdržljivost različnih pojmovanj jugoslovanstva; b) vloga Slovencev pri genezi južnoslovanskih integracijskih ideologij; c) problem opustitve slovenstva zaradi jugoslovanstva.

Od marca do konca avgusta je uresničeval prvo delovno fazo svojega projekta: sistematično analizo literature. Veliko napora je usmeril v odkrivanje ideoloških momentov v relevantni literaturi (npr.: ideologije »bratstva in enotnosti« v literaturi iz časa SFRJ, nacionalističnih ideologij v devetdesetih letih 20. st. in neutemeljenih predstav zahodnih avtorjev). Prišel je do ugotovitve, da so različna ideološka izhodišča avtorjev lahko pripeljala do povsem različnih zaključkov, zato je za raziskovanje nujen vpogled v izvirne tekste, čeprav je bila tema že večkrat obdelana. Članek Slovensko jugoslovanstvo v kontekstu sosednjih združevalnih nacionalnih ideologij je predstavil na 34. zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Rogaški Slatini.

V septembru je pričel z drugo, enomesečno fazo podoktorskega projekta: izdelava načrta za raziskovanje zgodovinskih virov. Faza je bila nujna zaradi količine in nepreglednosti gradiva. Kljub temu je prišel do ugotovitve, da na tej stopnji raziskave pri tako široki temi

podroben načrt pregledovanja virov ni produktiven, zato si je zastavil okvirne smernice in si obenem pustil dovolj prostora za kreativno spreminjanje načrta.

Tretjo, najdaljšo osemmesečno fazo dela na projektu je izvajalec pričel z raziskovanjem na Dunaju. Avstrijska agencija za izmenjavo (OEAD) mu je odobrila štirimesečno raziskovalno štipendijo na Dunaju. Glavnino raziskovanja je od oktobra do konca leta opravljajal v avstrijski nacionalni knjižnici (ONB) in univerzitetni knjižnici (UB). Tu se je posvetil raziskovalnemu vprašanju: kako so »drugi« (vladajoči krogi, voditelji nemških strank, slovanski zavezniki, nemški mediji) v centru države gledali na slovanstvo, jugoslovanstvo in vlogo Slovencev. Presenetila ga je predvsem količina političnih brošur, pamfletov, spominov in teoretskih spisov, ki se nahajajo v ONB. Izredno pomembna je tudi novejša in starejša znanstvena literatura, ki je v našem prostoru slabo poznana ali sploh neznana. Prišel je do ugotovitve, da brez pogleda »drugih« ni mogoče doumeti razsežnosti raziskovanega fenomena; jugoslovanstvo pri Slovencih se je oblikovalo pod odločilnim vplivom predstav o slovanstvu in jugoslovanstvu v centru države.

Ciljni raziskovalni program **Premoženjski in civilno-pravni položaj slovenskih Judov v 20. stoletju**

Vodja dr. Andrej Pančur, sodelavci: dr. Jože Prinčič, dr. Marko Zajc, dr. Mojca Šorn, dr. Andrej Studen, dr. Zdenko Čepič, dr. Žarko Lazarevič, dr. Filip Čuček, mag. Tadeja Tominšek Čehulić in Dunja Dobaja.

Oktobra 2008 se je dvoletni projekt zaključil. Člani projektne skupine so že v začetku leta 2008 dokončno analizirali zbrane vire in literaturo in tekoče rezultate raziskave predstavili v obliki 230 strani obsežnega elaborata, ki so ga februarja 2008 predložili naročniku ciljnega raziskovalnega projekta - Ministrstvu za pravosodje Republike Slovenije.

Temeljni rezultat projekta je bila popolna identifikacija Judov z ozemlja Republike Slovenije pred, med in po drugi svetovni vojni, čim bolj natančen popis njihovega premoženja in naposled analiza premoženjskega in civilno-pravnega položaja slovenskih Judov. Končni rezultat raziskave pa je identifikacija judovskega premoženja brez dedičev in premoženja nekdanjih judovskih verskih občin, ki ni bilo vrnjeno pravnim naslednicam nekdanjih judovskih verskih občin. Ugotovitve in podatki bodo nujna osnova pri pogajanju države s slovenskimi Judi in njihovimi zastopniki za restitucijo civilnih in premoženjskih pravic.

Raziskava je ugotovila, da so pravne naslednice nekdanjih judovskih verskih občin v Murski Soboti in Lendavi po drugi svetovni vojni dobile povrnjeno svoje premoženje, ki so ga v naslednjih letih prodale ali pa je bilo nacionalizirano. Nacionalizirano premoženje je bilo vrnjeno v procesu denacionalizacije. Hkrati je raziskava zanesljivo ugotovila primere treh judovskih družin iz Prekmurja, kjer so umrli vsi zakoniti dediči, zaradi česar je njihovo premoženje prišlo v državno last. Na podlagi podatkov o judovskih smrtnih žrtvah med drugo svetovno vojno je raziskava tudi prišla do sklepa, da obstaja še nekaj primerov judovskih družin brez znanih dedičev; na podlagi podatkov o premoženju teh družin bi bilo mogoče naknadno določiti vrednost premoženja za mogočo restitucijo. Hkrati pridobljeni rezultati raziskovalnega projekta v primerjavi z dosedanjimi raziskavami v omogočajo veliko bolj poglobljen in kompleksen pogled na zgodovino judovske skupnosti v Sloveniji v obdobju neposredno pred, med in takoj po drugi svetovni vojni.

Nekateri rezultati raziskave so bili tudi že objavljeni in predstavljeni javnosti. Andrej Pančur je v članku Teritorialni obseg judovskih verskih občin na ozemlju sedanje Slovenije pred drugo svetovno vojno predstavil razvoj judovskih verskih občin od njihovega dokončnega nastanka na začetku 90. let 19. stoletja, njihovega preoblikovanja v okviru nove jugoslovanske države ter nato vse do njihovega propada med drugo svetovno vojno. Delne rezultate raziskave, ki nimajo neposredne zveze s problemom restitucije judovskega premoženja, je Andrej Pančur predstavil še na konferenci Zveze zgodovinskih društev Slovenije o evropskih vplivih na slovensko družbo oktobra 2008 v Rogaški Slatini. V svojem referatu je analiziral holokavst nad Judi s Spodnje Štajerske in Gorenjske v okviru takratnega holokavsta v Evropi. Tematske monografije zaradi določil pogodbe o izvajanju projekta še ni mogoče objaviti do leta 2010.

Ciljni raziskovalni program **Slovenska sodišča 1944-1946 in kršenje človekovih pravic na območju Republike Slovenije med II. svetovno vojno in neposredno po njej**

Vodja: dr. Peter Vodopivec, sodelavci: dr. Jerca Vodušek Starič, dr. Boris Mlakar, dr. Jože Prinčič, dr. Nevenka Troha, mag. Tadeja Tominšek Čehulić, Dunja Dobaja

Raziskovalna skupina je v okviru projekta raziskovala posledice (ne)delovanja slovenskega pravosodja v vojnih in povojnih razmerah. Ugotavljala je stopnjo kršenja človekovih pravic v obdobju, ko je komunistična partija Slovenije prevzemala in utrjevala svojo oblast.

Raziskava se je osredinila na ugotavljanje stopnje kršenja človekovih pravic s protipravnim odvzemom življenja in lastnine, saj je raziskovalna skupina postavila hipotezo, da je bilo obravnavano obdobje čas najbolj grobega kršenja človekovih pravic. Vse to pa se je odrazilo tako na nespoštovanju pravice do lastnine, kot tudi na številu smrtnih primerov, kot najhujše posledice kršitve človekove pravice do življenja.

Glede na to, da gre za historično raziskavo, je ta temeljila na historiografskih in viktimoloških metodah. Ukvarjala se je z zbiranjem podatkov o smrtnih žrtvah vojnega in povojnega nasilja, s katerimi je dopolnjevala že obstoječi seznam le teh. Ta seznam smrtnih žrtev represije pa sedaj omogoča statistično obdelavo zbranih podatkov, torej ponuja informacijo pri preverjanju podane hipoteze. Istočasno je raziskovalna skupina s pomočjo znanstveno kritične analize in sinteze raziskovala vzroke in posledice vojne in povojne represije; zlasti družbene in gospodarske. Projekt se je v letu 2008 zaključil. Raziskovalci so izdelali zaključno poročilo, ki je bilo predloženo financerju.

Prvo obdobje so z vidika pravosodja zaznamovala zlasti vojaška sodišča, ki so se v praksi udejanjila leta 1944, pristojna pa so bila tudi za sojenje civilnim osebam, s čimer so eklatantno kršila človekove pravice. V drugem sklopu bodo obravnavane posledice povojnega delovanja vojaških, hitrih in tajnih sodišč ter jeseni 1945 vzpostavljenega civilnega sodstva. Neposredno po vojni so se tako vojaška sodišča, ki so vsaj do jeseni 1945 sodila tudi civilistom, kot tudi hitra sodišča namreč posluževala pravno spornih postopkov. Metodološko se je raziskava v prvi vrsti osredinila na dopolnitev seznama žrtev, ki so bile posledica grobega kršenja človekovih pravic med letoma 1944 in 1946. Izoblikovala se je baza podatkov, ki je omogočila nadaljnjo statistično obdelavo podatkov, kakor tudi pristop z zgodovinsko metodo dela, torej s historično analizo zbranih podatkov. Metoda, ki jo je uporabila raziskovalna ekipa, je podala podatek o stanju sodstva v obravnavanem obdobju, na drugi strani pa izkazala razmerje med sodnimi in izvensodnimi postopki. Raziskovalna skupina je z omenjeno raziskavo dopolnila že obstoječe podatke o žrtvah druge svetovne vojne in neposredno po njej ter ugotavljali način dela in obseg kaznovanja prvih vojaških, izrednih in ljudskih sodišč v Sloveniji v letih 1944-1946, ki so delovala kot orodje za obračun z dejanskimi in domnevnimi nasprotniki nove oblasti.

Ciljni raziskovalni program **Preverjanje seznamov žrtev druge svetovne vojne in neposredno po njej po matičnih knjigah (CRP »Konkurenčnost Slovenije 2006–2013«)**

Vodja dr. Vida Deželak Barič, sodelavci: dr. Boris Mlakar, dr. Bojan Godeša, dr. Damijan Guštin, dr. Jerca Vodušek Starič, mag. Tadeja Tominšek Čehulić, Dunja Dobaja, Marta Rendla.

Izvajanje projekta je v vsebinskem in metodološkem pogledu potekalo sledilo osnovni zasnovi. Temeljno je bilo sistematično preverjanje podatkov o žrtvah druge svetovne vojne in zaradi nje, ki so zajeti v zbirki podatkov Žrtve druge svetovne vojne in neposredno po njej, s podatki v matičnih knjigah in njim pripadajočem arhivskem gradivu. Skladno s predhodno oblikovanim planom dela je skupina nadaljevala z neposrednim preverjanjem podatkov na matičnih in krajevnih uradih za območje nekdanje Ljubljanske pokrajine, predvsem pa se je osredotočila na pregled matičnih knjig za območje Štajerske in Gorenjske. Delo je potekalo v 16 upravnih enotah. Od tega je bilo v letu 2008 zaključeno delo v matičnih uradih 11 upravnih enot (Ljubljana, Črnomelj, Metlika, Jesenice, Radovljica, Domžale, Litija, Trbovlje, Hrastnik, Celje, Ptuj), na ostalih 5 upravnih enotah (Laško, Zagorje, Kamnik, Novo mesto, Postojna) pa se bo delo nadaljevalo v letu 2009.

V postopkih preverjanja se je glede na predhodno oceno, da je zaradi pomanjkljivega arhivskega in drugega dokumentarnega gradiva zlasti za nekatere predele in kategorije žrtev na Štajerskem in Gorenjskem (npr. mobiliziranci v nemško vojsko, žrtve bombardiranj, žrtve poveljnih pobojev) inštitutska računalniška zbirka podatkov manj popolna, vsaj v določeni meri kot upravičeno potrdilo pričakovanje, da bo s preverjanjem seznama žrtev po matičnih knjigah preverjena ne le identiteta žrtev, temveč da bo projektna skupina prišla tudi do pomembnih podatkov o žrtvah, ki še niso evidentirane v inštitutski bazi.

Poleg navedenega je skupina opravila historiografsko analizo rezultatov strokovnega dela, evalvacijo kategorij žrtev in vsa potrebna opravila za pričetek objavljanja seznama žrtev s pripadajočimi podatki na portalu SIStory. Steklo je tudi postopno objavljanje podatkov o žrtvah na spletni strani. V prvi fazi so javno objavljene samo tiste žrtve, ki jih je že bilo mogoče preveriti po matičnih knjigah in s tem zagotoviti najvišjo stopnjo zanesljivosti podatkov. Na dan 31. 12. 2008 je bilo v inštitutski zbirki podatkov evidentiranih 94.908 žrtev, od tega jih je na spletni strani objavljenih 16.065. Do sedaj opravljen postopek preverjanja pa že nedvoumno potrjuje, da precejšnjega števila žrtev (med 30 % in 40%)

ne bo mogoče preveriti po matičnih knjigah, ker zaradi različnih razlogov niso bili izvedeni vpisi smrti v mrliške matične knjige.

Ciljni raziskovalni program **Organizacija, priprava in uporaba oboroženih sil v vojaški doktrini in praksi na slovenskem ozemlju v 20. stoletju (M6-0163) (CRP »Znanje za varnost in mir« 2006-2010)**

Vodja dr. Damijan Guštin, sodelavci dr. Zdenko Čepič, dr. Jurij Perovšek, dr. Vida Deželak Barič, dr. Boris Mlakar, dr. Bojan Godeša, dr. Nevenka Troha, Mojca Šorn, dr. Andrej Pančur, dr. Aleš Gabrič (vsi INZ), dr. Ljubica Jelušič, dr. Vladimir Prebilič, dr. Uroš Svete (vsi FDV), dr. Anton Žabkar (upokojenec)

Projekt se je zaključil 31. maja 2008. V zaključnem poročilu so raziskovalci prikazali raznolike raziskovalne probleme, ki so opredeljevali doktrinarne zasnove ali pa izvedbe doktrin uporabljanih na slovenskem ozemlju v 20. stoletju. Strokovne opredelitve vojaških doktrin so zelo raznolike, odvisne so od konkretnega časa in prostora, v katerem so bile definirane. Raziskovalci so, potem ko so se seznanili s poglavitnimi dejavniki vpliva na oblikovanje in delovanje doktrin, analizirali posamezne točke, zastavljene v raziskovalnem programu.

Doktrinarna zasnova avstroogrske vojske je izhajala iz doktrine, ki je imela dvojno izhodišče: kot ena od evropskih velesil je njena vojaška doktrina težila k oblikovanju ustreznega vojaškega odgovora na katerikoli točki njene okolice oziroma v povezavi z Nemčijo in Italijo, k oblikovanju globalnega odgovora na vojno ogrožanje nasprotne strani, med katerimi je bilo predvsem pariranje Rusiji, ki je pripadala silam antante. Drugi cilj, ki ga je zasledovala njena vojaška doktrina, je bil njeno obvladovanje Balkana, regije za katero je imela poseben interes, predvsem zato, ker je 1878 zasedla in 1908 anektirala Bosno in Hercegovino, in pritiskala na Srbijo. Tretje izhodišče njene vojaške doktrine je bilo oblikovanje teritorialnih sil (Landwehr), ki bi prevzele nase dobršen del bremena neposredne obrambe območja države, s čemer pa je blažila tudi notranje težnje po razdelitvi vojske na avstrijski in ogrski del. Projekt se je posebej osredotočil na obravnavo posredovanja vojske v notranje razmere, v obliki t.i. vojaških asistenc. Ugotovljeno je bilo, da je bilo takšno posredovanje doktrinarno domišljeno in urejeno z vrsto vojaških pravilnikov.

Vojaška doktrina jugoslovanske kraljeve vojske (Vojske Kraljevine SHS in Kraljevine Jugoslavije) je sledila iz geostrateškega položaja, saj je bila država ogrožena iz več smeri, predvsem od Italije in Madžarske, deloma Bolgarije. Spričo tega se je vojska osredotočala na obrambo osrednjega dela države, kar ji je omogočala tako ugodna geografska konfiguracija kot tudi vojaška tradicija. Šele proti koncu dobe je izoblikovala doktrino zamejne obrambe, z gradnjo Rupnikove linije in obrambo ostalih meja. Ob tem so raziskovalci raziskali tudi vprašanje, koliko in kako je javnost sploh vedela o novih doktrinarnih vizijah, ki so se koncipirale tik pred drugo svetovno vojno, realizirale pa z njenim začetkom. Ugotovljeno je bilo, da se je nespecializirana javnost ukvarjala predvsem z zunanjimi manifestacijami vojne, a se vendar tudi spraševala o vzrokih za potek vojne.

V obdobju druge svetovne vojne je bilo slovensko ozemlje izpostavljeno dvema različnima vojaškima doktrinama: napadalnih doktrin hitrih koncentriranih udarov v operatiki nemške vojske in manj razvite, a enako napadalno usmerjeni doktrini italijanske vojske aprila 1941 ter Rdeče armade in deloma Jugoslovanske armade spomladi 1945. Vmes je odporniško gibanje razvijalo s kontinuiranim oboroženim odporom od poletja 1941 razvijalo doktrino gverilske in partizanske vojne, vojne izčrpavanja, čeprav kombinirane z zahtevnim ciljem nacionalne osvoboditve. In nasprotno, obe glavni okupacijski sili sta bili prisiljeni ob doktrini napada razviti oziroma modificirati doktrino protipartizanskega bojevanja (z gverilskim odporom so se srečevale tudi v drugih okupiranih evropskih regijah), v katerega sta vključili tudi sile protipartizanskega tabora. Slednja pa je v svojem delovanju kombinirala doktrino polnega napada na odporniške sile (komunistične), s čemer bi odstranile nevarnost delitve politične oblasti ali nadaljevanja državljanske vojne po koncu svetovne oz. splošne evropske vojne.

Jugoslovanska armada je v svojem 45-letnem obvladovanju slovenskega prostora, za katerega obrambo je bila zadolžena, sledila več vojaškim doktrinam. JA, oz. JLA je razvila doktrino obrambne vojne, s specifikom kombiniranja obrambe državne integritete ter možnim sodelovanjem v spopadu v začetku hladne vojne. Toda kmalu se je spričo političnih obratobv (spor s socialističnim taborom) razvila v doktrino ekvidistance do obeh vojnih zvez, v obrambo pred vsako od vojnih zvez, NATO-a in Varšavskega pakta. Za tako doktrino pa je bila potrebna polna preureditev doktrine v obliko splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite, ki je vključeval v možni spopad ne le vojake (JLA in teritorialno obrambo), pač pa celotno prebivalstvo in je deloma nasledek doktrine gverilske vojne. Na tej doktrini, pred njeno razgradnjo, je Slovenija zgradila obrambo svoje

neodvisnosti v procesu osamosvajanja v letih 1990 in posebej 1991. Uporabila je zamisel integriranih sil (obrambne sile), v katerih je povezala policijske, vojaške in civilnoobrambne sile (zamisel pasivnega zaprečevanja prometnih smeri in izolacije vojašnic). Vojna junija in julija 1991 je pokazala učinkovitost takšne obrambe, a hkrati tudi njene omejitve, kar je koristilo gradnji doktrine nove Slovenske vojske, ki je tudi s preimenovanjem nadgradila svojo predhodnico Teritorialno obrambo. Vendar pa se je oblikovanje nove doktrine Slovenske vojske zavleklo še v povojna leta, ko je po 1995 popustila akutna nevarnost, ki je grozila iz jugovzhodne smeri, kjer je še potekala vojna na ozemlju bivše Jugoslavije. S študijo primera Koroške, kjer je že v okviru projekta Slovenske oborožene sile v 20. stoletju, njihovo bojevanje in družbena vloga potekala vzorčna raziskava, je bila raziskana realizacija doktrine obrambne vojne v več razsežnostih in komponentah, tako v koordinaciji posameznih sil, realizaciji njihovih načrtov kot tudi nadaljnjih izboljšavah v času do oktobra 1991. Seveda pa se na pokrajinski ravni kažejo tudi problemi in odprta vprašanja, ki jih pušča doktrinarna nedefiniranost, marsikdaj pa jo zapolnjuje improvizacija.

Ciljni raziskovalni program **Vloga specialnih oblik organiziranja v asimetričnem vojskovanju na Slovenskem 1918-1994 (CRP »Znanje za varnost in mir« 2004-2010)**

Vodja dr. Vladimir Prebilič (ORC FDV), sodelavci: dr. Damijan Guštin, dr. Nevenka Troha, dr. Milica Kacin Wohinz, dr. Marko Zajc, Marta Rendla, Dunja Dobaja (vsi INZ).

Cilj raziskovalnega projekta je podrobna osvetlitev vloge posebnih enot vojaškega in polvojaškega tipa v slovenski zgodovini, s posebnim poudarkom v raziskavi oblikovanja in delovanja 30. razvojne skupine TO Republike Slovenije oziroma brigade MORiS, ki je predstavljala zametek poklicne vojske, v letih 1989-1994. V letu 2008 je bil poudarek na zbiranju ustnih virov o nastanku, delovanju in organizaciji specialne brigade MORiS in 30. razvojne skupine. Ob pomoči Društva MORiS so raziskovalci dr. Vladimir Prebilič, dr. Damijan Guštin, Dunja Dobaja in Marta Rendla izpeljali šest skupinskih zbiranj intervjujev, v katerih so se osredotočili na Zaščitno brigado E. Kardelja TORS, nastanek in delovanje 30. razvojne skupine, urjenje ter okoliščine oblikovanj brigade MORiS. Vse posneto gradivo je bilo tudi prepisano in analizirano, tako za potrebe dodatnega razčiščevanja kot za pisanje zaključnega teksta. Poleg tega je bilo zbrano gradivo o delovanju brigade in

okoliščinah oblikovanja obrambnih sil Republike Slovenije v letih 1990 in 1991 ter evidentirano gradivo, ki ga hrani društvo in Vojaški muzej Slovenske vojske. Raziskovalci, ki niso angažirani pri osrednji temi projekta, so pripravljali študije o posameznih oblikah posebnega delovanja vojaških in paravojaških enot v zgodovini: dr. nevenka Troha in dr. Milica Kacin Wohinz o organizaciji TIGR kot paravojaški organizaciji, dr. Marko Zajc o Proletarskih udarnih četah v obdobju med svetovnim vojnama, dr. Damijan Guštin o posebnih enotah v okviru partizanske vojske; udarnih bataljonih in enotah Vojske državne varnosti, oboje v letih 1944-1945.

Temeljni raziskovalni projekt **Dinamika sprememb v slovenskem gledališču 20. stoletja**

Vodja: dr. Barbara Sušec Michieli (AGRTF), sodelavec z INZ: dr. Aleš Gabrič

Raziskovalec dr. Aleš Gabrič je pregledoval literaturo in zbiral podatke o razvoju poklicnih in amaterskih gledališč na Slovenskem v 20. stoletju. Pri tem se je, skladno z dogovorom v projektni skupini, bolj posvetil nekaterim temam, ki v dosedanem raziskovanju gledališke preteklosti na Slovenskem še niso bile deležne večje pozornosti. Prva od teh je ugotoviti pravni položaj poklicnih in amaterskih gledališč na Slovenskem v različnih državah, v katerih smo Slovenci živeli v 20. stoletju. Druge pozornosti je bilo deležno zbiranje gradiva, ki kaže na cenzurne posege v gledališče v različnih obdobjih, različni tipi cenzurnih posegov oblasti od uradnih prepovedi posameznih predstav, do neuradnih prepovedi ali celo ukinjanj gledališč. Zbrani podatki kažejo, da so prvi (uradni posegi in prepovedi ter cenzura posameznih iger prevladovali v času, ko je bila na slovenskem ozemlju v prevladi katoliška/klerikalna stranka, drugi tip z neformalnimi omejitvami in ukinjanji gledališč pa v času komunističnega režima v Sloveniji/Jugoslaviji.

Posebne pozornosti je bilo deležno tudi zbiranje gradiva o gledališki publiki, vendar je na tem področju glede proučevanja položaj doslej najmanj proučen, ne le v slovenski, temveč tudi v svetovni literaturi. Tudi pregledana dela iz svetovne literature namreč opozarjajo, da je bilo temu vprašanju namenjeno premalo pozornosti in da analiz o gledališki publiki skorajda ni in da je tem vprašanjem v preglednih delih posvečenih le nekaj strani. Raziskovalec je tako uspel zbrati statistično gradivo, ki bo omogočalo prikaz gibanja gledališke publike v poklicnih gledališčih, medtem ko istega podatka za amaterska

gledališča pravzaprav ni in bo možno uporabiti le približne ocene posameznih primerov. Prav tako bo možno le na grobo oceniti, kdo sploh sestavlja gledališko občinstvo in kako to vidi samo sebe. Iskanju dodatnih primerov se bo raziskovalec posvetil ob pisanju analize, pri tem pa se bo posvetil zlasti pregledovanju gledaliških listov posameznih gledališč. Raziskovalec je ob koncu leta sestavil (grobo) kazalo analize, ki jo bo po pregledanih in dodatno evidentiranih virih predvidoma napisal v prvi polovici leta 2009.

Temeljni raziskovalni projekt **Svoboda govora in tiska ter njeno omejevanje v Sloveniji 1945-1991**

Vodja: dr. Mateja Režek (Inštitut Nove revije), sodelavec z INZ: dr. Aleš Gabrič

Raziskovalec je v prvi fazi projekta pregledoval gradivo v literaturi in arhivih ter z objavo prispevka z mednarodnega znanstvenega simpozija tudi že nakazal strukturo obsežnejše analize, ki naj bi jo pripravil do izteka projekta. Po dogovoru v projektni skupini se raziskovalec Aleš Gabrič posveča analizi cenzurne teorije in prakse v umetnosti in znanosti, pri tem pa se ne bi (kot je to pogosto v tovrstni literaturi) omejil zgolj na cenzuro pisane besede ali še ožje cenzuro literature. Pri iskanju podatkov je zatorej iskal tudi sledove prepovedi ali drugačnih posegov oblasti v druge umetniške in kulturne sfere, torej v film, gledališče, znanstveno produkcijo, amatersko kulturno ustvarjalnost ipd. Raziskovalec išče podatke za celotno obdobje komunistične vladavine na Slovenskem, zbrani podatki pa kažejo na različno intenzivnost posegov oblasti v kulturno sfero skozi različna obdobja in s tem posredno na obdobja do intelektualcev in njihove misli bolj ostre in bolj strpne politike oblasti. Iz tematike projekta je bil v letu 2008 v posebni tematski številki revije Primerjalna književnost objavljen prispevek Cenzura v Sloveniji po drugi svetovni vojni : od komunističnega Index librorum prohibitorum do ukinitve verbalnega delikta; Censorship in Slovenia after the World War II. : from the Communist Index Librorum Prohibitorum to Abolition of the "Verbal Offence".

Bilateralni projekti

(Češka-Slovenija) Politične, ekonomske in kulturne oblike panslavizma v čeških deželah in na Slovenskem – zgodovinska komparativna perspektiva

Vodja dr. Žarko Lazarević, sodelavci dr. Jure Gašparič, dr. Jurij Perovšek in dr. Andrej Pančur

Skupno delo na imenovanem projektu so raziskovalci Inštituta izvajali skupaj z raziskovalno skupino Inštituta za gospodarsko in socialno zgodovino s Filozofske Fakultete Karlove univerze v Pragi že v letih 2007 in 2008. Glavni namen in naloga raziskave, ki jo skupina izvaja skupaj z je bila historična rekonstrukcija, interpretacija in analiza političnih, kulturnih in gospodarskih oblik panslavizma na Slovenskem in na Češkem, kar bo pripomoglo k spoznavanju procesa oblikovanja moderne politične kulture pri obeh narodih kot tudi procesa oblikovanja nacionalnih ekonomij. Panslavistična ideja o potrebi sodelovanja slovanskih narodov je zlasti v drugi polovici 19. in v začetku 20. stoletja v precejšnji meri zaznamovala družbene, politične in gospodarske poglede Slovanov, med njimi še posebej tistih, ki so živeli v habsburški monarhiji.

V okviru zastavljene teme, ki poudarjeno vključuje komparativni vidik, je potekalo raziskovalno delo na dveh ravneh. Prva raven je vključevala raziskovanje zastavljene teme v nacionalnih arhivih in knjižnicah, kar so sodelujoči raziskovalci oziroma je vsaka stran opravila sama zase. Druga raven pa predvideva izmenjavo raziskovalcev, to je delo slovenskih raziskovalcev v čeških arhivih in knjižnicah in čeških kolegov v naših ustanovah. Izmenjave pomenijo vzajemno dopolnitev in obogatitev raziskovalnega dela, saj gostujoči raziskovalci opravljajo raziskovalno delo v tesnem vsebinskem in metodološkem sodelovanju s partnerskimi raziskovalci.

V letu 2008 so raziskovalci opravili izmenjavo. Andrej Pančur, Jure Gašparič in Žarko Lazarević so s krajšim bivanjem v Pragi raziskovali v državnem arhivu Češke ter arhivih češke centralne banke in zunanjega ministrstva. Konsultirali so tudi literaturo in drugo gradivo, ki ga hranita nacionalna in univerzitetna knjižnica. Češki kolegi Eduard Kubu, Jiri Soussa in Jan Rychlik so opravili raziskovalno delo v slovenskih arhivih in knjižnicah, predvsem v Narodni in univerzitetni knjižnici. Kot rezultat projekta je predviden izid dvojezičnega zbornika (v Ljubljani in Pragi) konec leta 2009.

(Srbija-Slovenija) Konteksti in relacije slovensko srbskega gospodarskega sodelovanja v 20. stoletju

Vodja dr. Žarko Lazarevič, sodelavci dr. Jure Gašparič, dr. Dragana Gnjatović in dr. Vesna Aleksić

Projekt se je začel izvajati v letu 2008. Opravljene so bile prve izmenjave raziskovalcev. Dr. Dragana Gnjatović in dr. Vesna Aleksić sta v Ljubljani opravljali sondažno raziskavo o strukturi, vsebinah in drugih značilnostih arhivskega gradiva in druge historične literature v slovenske jeziku na naslovno temo. Dr. Žarko Lazarevič in dr. Jure Gašparič sta nadaljevala z raziskovalnim delom v beograjskih arhivih in knjižnicah. Med gradivom, ki ga hrani Arhiv Srbije in Črne gore, sta pregledovala gradivo Narodne skupščine in Ministarstva trgovine i industrije Kraljevine Jugoslavije (1918-1941), v tamkajšnji knjižnici pa tudi Stenografske beležke s skupščinskih zasedanj. Ohranjeno gradivo pojasnjuje dinamiko srbsko-slovenskih odnosov med obema vojnoma. Vzporedno sta raziskovalno delala tudi v knjižnici Ekonomskega inštituta Srbije, ki je v svojem petdesetletnem delovanju izdelal vrsto študij na temo ekonomskega razvoja Srbije od začetkov njene državnosti pa do najnovejših obdobjih, kar v znatni meri omogoča komparativno obravnavo ekonomsko-historičnega gospodarskega razvoja Slovenije in Srbije v preteklem poldrugem stoletju. Poleg tega sta opravila več delovnih sestankov s srbskima kolegicama, ki sodelujeta v projektu, in z drugimi kolegi z Inštituta za suvremenu historiju in iz Jugoslovenskega pregleda, kjer sva se dogovarjala za dostop do njihovega gradiva. V tem oziru je pomemben zlasti Jugoslovenski pregled, zavod s polstoletno tradicijo obdelovanja in objavljanja pisnega gradiva in statističnih serij na temo družbeno-ekonomskega razvoja nekdanje Jugoslavije in znotraj tega tudi gradiva o posameznih njenih republikah.

Udeležba na znanstvenih in strokovnih posvetovanjih in konferencah

V letu 2008 so sodelavci Inštituta za novejšo zgodovino še povečali pogostnost udeležbe na znanstvenih konferencah in še posebej tehtnost konferenc, na katerih so nastopali. Omeniti velja udeležbo na dveh svetovnih konferencah, letni konferenci Slovene Studies in letni konferenci Mednarodne komisije za vojaško zgodovino, ter dveh regionalnih konferencah, Mreže za monetarno zgodovino jugovzhodne Evrope in Delovne skupine za vojaško zgodovino, ki deluje v okviru članstva in kandidatki za NATO.

Sodelavci so se udeležili v letu 2008 13 konferenc v tujini, od katerih so bile vse mednarodne, ter 10 konferenc v Sloveniji, od katerih so bile 4 mednarodne. Skupaj so inštitutovi sodelavci nastopili 16 krat v tujini in 29 krat v Sloveniji, kar pomeni, da je vsak raziskovalec nastopil povprečno več kot dvakrat letno.

Inštitut je tudi pripravil znanstveno konferenco, katere izvedbo pa je preložil v januar 2009.

Mednarodna znanstvena konferenca **Third Conference of Southeast Europe Monetary History Network (SEEMHN). Banking and Finance in SE Europe : Lessons of Historical Experience, v Atenah, Grčija, 14. 3. 2008.**

Žarko Lazarević: Banking Performance in the SE Europe in the Interwar Period

34. letna konferenca **International Commission for Military History, Trst, Italija 5. - 9. 9. 2008**

Dr. Damijan Guštin, dr. Vladimir Prebilič: Population, Occupation Administrations and Resistance Movement: Slovenia 1941-1945

Letna konferenca **40. National Convention of the American Association for the Advancement of Slavic Studies, v Philadelphiji, Združene države Amerike, 20.- 23. 11. 2008**

Panel: Aspects of Slovene Identity : New Research by Young Scollars in the Field; dr. Peter Vodopivec: Commentary on the New Research od the Young Scollars

Dr. Nina Vodopivec: Nimble Fingers or Tired Bodies : Memories of Textile Working Women of Socialism in Slovenia.

Mednarodna konferenca **Sites of Indifference to Nation in Habsburg Central Europe, Edmonton, Kanada, 9.-10. maj 2008**

Dr. Peter Vodopivec: How Slovenes indeed was the Slovene speaking Population around 1900.

Mednarodna konferenca **Demographischer Wandel in Zeitalter der Industrialisierung : das Beispiel der Habsburgermonarchie (1750-1914), v Cluju, Romunija, 16.-19. 10. 2008**

Dr. Peter Vodopivec: Die Bevölkerungsentwicklung und demographischen Prozesse in von der Slovenen besiedelten Gebieten vor dem ersten Weltkrieg (1860-1914)

Mednarodna konferenca **Conflicts, divisions, antagonismes dans le discours litteraire contemporain en Europe-Mediane (1989-2007), v Parizu 17. in 18. 11. 2008**

Dr. Peter Vodopivec: Le seconde guerre mondiale et la periode d'apres guerre dans la litterature Slovene apres 1991

6. letna konferenca **Military History Working Group v Ljubljani, 27-19. 4. 2008**

Dr. Damijan Guštin, dr. Vladimir Prebilič: Prisoners of war in the slovenian independence war

Mednarodni simpozij **Napoleon und seine Zeit, v Celovcu Avstrija, 23.-25. 10. 2008**

Dr. Peter Vodopivec: Simpatizerji in nasprotniki francoske vlade na Kranjskem

Mednarodni simpozij Modinci / Mogersdorf **Alte und neue Eliten im pannonischen Raum nach 1945, v Varaždinu 1. - 4. 7. 2008**

Dr. Jure Gašparič: Wechsel der politischen Eliten auf slowenischem Boden nach dem zweiten Weltkrieg

Dr. Damijan Guštin: Die nationale Militärelite in einer multinationalen Armee: am Beispiel Sloweniens 1945-1991

Mednarodni znanstveni simpozij **Geschichte(n) von Gesundheit und Krankheit, v Innsbrucku 3.-4. 7. 2008**

Dr. Andrej Studen: Die alkoholische Depravation und sittliche Entartung des Säufers. Das Problem des Alkoholismus und die Rezeption der Theorie der progressiven Degeneration in der slowenischen Psychiatrie am Ende des 19. und zu Beginn des 20. Jahrhunderts.

Mednarodna znanstvena konferenca **A Baranyai Allamhatar a XX. Szazadban / A State Boundary in Baranya County in the 20 th Century, Pecs, Madžarska, 15. 2. 2008**

Dr. Damijan Guštin: Cold War between Neighbouring Countries: Yugoslav Relations with Hungary in the Beginning of the 1950s

Mednarodna znanstvena konferenca **90 godina posle kraja prvog svetskog rata, v Beogradu, Srbija 16. - 18. 11. 2008**

Dr. Damijan Guštin: Kraj rata 1918 – slovenačke zemlje između Austro-Ugarske, Antante i stvaranja nacionalne države

Mednarodni simpozij **The fourth SEEDI International Conference "Digitization of cultural and scientific heritage"**, v Beogradu, Srbija, 12. in 15. 6. 2008.

Dr. Nina Vodopivec: Sistory.si : ideas, problems and questions.

Mednarodna znanstvena konferenca **"Memory, History Morality : The Socialist Past Today"**, v New Castle, Velika Britanija, 11. 9. 2008

Dr. Nina Vodopivec: Textile workers in Slovenia : Remembering the socialist past.

Znanstveni posvet **Zgodovina alkohola in tobaka na Slovenskem, v Celju 19. in 20. 6. 2008;**

predsednik znanstvenega in organizacijskega odbora dr. Andrej Studen, član programskega in organizacijskega odbora dr. Jure Gašparič

Dr. Filip Čuček: Anton Martin Slomšek in problem alkohola (ter tobaka) na Spodnjem Štajerskem

Dr. Zdenko Čepič: »Od nekdanje lepe so Ljubljanke slovele« : Filter 57 v naši zgodovini in izročilu

Dr. Andrej Studen: "Tudi če so trezni, niso angeli, pijani pa so zverine" : Problem alkoholizma in recepcija teorije progresivne degeneracije na Slovenskem konec 19. in na začetku 20. stoletja organizator,

Dr. Andrej Pančur: Ponarejanje vina pred prvo svetovno vojno

Dr. Jure Gašparič: Tobak in alkohol v parlamentu prve Jugoslavije;

Dr. Mojca Šorn: »Dajte otrokom mleka, ne alkohola!« : protialkoholno gibanje in mladina na Slovenskem do druge svetovne vojne

Dr. Marko Zajc: "Malo piti, ali kaj to škoduje treznostni akciji v domovini? Prav nič." : značaj protialkoholnega gibanja pod vodstvom Janeza Kalana pred prvo svetovno vojno

34. zborovanje slovenskih zgodovinarjev »Evropski vplivi na slovensko družbo«, v Rogaški Slatini 16. - 18. 10. 2008

Dr. Zdenko Čepič: Evropa zdaj! : programski pogledi slovenskih političnih strank, predvsem slovenskih komunistov na Evropo v procesu demokratizacije in osamosvajanja

Dr. Filip Čuček: Gospodarske, socialne, kulturne in politične razmere na Spodnjem Štajerskem v času Taaffejeve vlade (1879-1893)).

Dr. Vida Deželak-Barič: Slovensko odporništvo med drugo svetovno vojno v evropskih primerjavah Aleš Gabrič: Slovenska kultura pod sovjetskim vplivom

Dr. Boris Mlakar: Nacistična 'Nova Evropa' in Slovenci

Dr. Andrej Pančur: Judje s Spodnje Štajerske in Gorenjske kot žrtve holokavsta v Evropi

Marta Rendla: Vplivi zahodnih trendov na slovensko popularno glasbo

Dr. Marko Zajc: Jugoslovanstvo pri Slovencih v 19. stoletju v kontekstu sosednjih "združevalnih" nacionalnih ideologij

Mednarodni simpozij **Jugoslavija v času : Devetdeset let od nastanka prve jugoslovanske države / Yugoslavia through Time : Ninety Years since the Formation of the First State of Yugoslavia, v Ljubljani 28. in 29. 11. 2008**

Dr. Vida Deželak Barič: Demokracija v slovenski marksistični percepciji 1918-1921

Dr. Jure Gašparič: Politična poročila češkoslovaškega konzulata v Ljubljani v času od njegovega odprtja do sprejetja vidovdanske ustave
Dr. Bojan Godeša: Ali je bil dr. Anton Korošec iskren Jugoslovan?
Dr. Žarko Lazarević: Slovenija in Jugoslavija - dileme gospodarskega prostora
Dr. Jurij Perovšek: Slovenska politika in uvedba kancelparagrafa v prvi jugoslovanski državi

Mednarodna konferenca: **SLOGA international conference : Intercultural dialogue in development education v Ljubljani, 9. 6. 2008**

Dr. Nina Vodopivec: Intercultural dialogue and development education.

Simpozij o dr. Ivanu Dečku, v Središču ob Dravi 22. 11. 2008

Dr. Filip Čuček: Začetki Dečkove politične kariere
Dr. Andrej Studen: Žalostni konec slovenskega rodoljuba

Okrogla miza **O raziskavah šolstva v prvem povojnem obdobju. Ljubljana (Slovenski šolski muzej), 16. 4. 2008**

Dr. Aleš Gabrič: Katolištvo, socializem in netolerantnost (uvodno predavanje)

Mednarodni znanstveni simpozij **Slovensko –hrvaški odnosi skozi zgodovino, v Mariboru, 22. – 24. 5. 2008**

Dr. Aleš Gabrič: »Maspok« in Slovenci
Dr. Bojan Godeša: Kulovčevo zavezništvo s HSS- sprememba v politični strategiji SLS po Koroščevi smrti
Dr. Žarko Lazarević: *Historična perspektiva slovensko hrvaškega gospodarskega sodelovanja*

Mednarodni znanstveni sestanek **Moderna diktatura kot praksa in izkušnja: novi pristopi pri raziskovanju avtoritarnih režimov v srednji in jugovzhodni Evropi 20. stoletja. Koper (Fakulteta za humanistične študije), 9. – 10. 10. 2008**

Dr. Aleš Gabrič: Slovene Culture under the Soviet Influence
Dr. Jure Gašparič: O metodah, instrumentih in vsakdanji praksi diktature kralja Aleksandra

Hiša svetov, ICOM konferenca, v Ljubljani 21. 5. 2008

Dr. Nina Vodopivec: Muzeji - stičišča medkulturnega dialoga

4. zborovanje učiteljev zgodovine **Medkulturni dialog in poučevanje zgodovine, v Kopru, 14. 3. 2008**

Dr. Nina Vodopivec: Medkulturna komunikacija pri pouku zgodovine

Pedagoško delo

Raziskovalci Inštituta za novejšo zgodovino so, podobno kot prejšnja leta, sodelovali v pedagoškem procesu na različnih oblikah in ravneh.

Kot predavatelji posameznih predmetov je 5 delavcev INZ sodelovalo v dodiplomskem univerzitetnem izobraževanju na štirih univerzah:

- Univerzi v Ljubljani, Fakulteti za družbene vede dr. Aleš Gabrič (nosilec predmeta Zgodovina slovenske kulture) in dr. Damijan Guštin (nosilec predmetov Vojaška zgodovina in Vojaška zgodovina Slovenije in Slovencev)
- Univerzi na Primorskem, Fakulteti za humanistične študije dr. Andrej Studen (nosilec predmeta Zgodovina vsakdana)
- Univerzi v Mariboru, Filozofski fakulteti dr. Jerca Vodušek Starič (nosilec predmetov Teorija zgodovine in Obča zgodovina 20. stoletja), Filip Čuček (seminar Slovenska zgodovina 1750-1918), na Pedagoški fakulteti dr. Filip Čuček (seminarske vaje pri predmetu Razredni pouk).
- Univerzi v Novi Gorici, Fakulteti za humanistiko, dr. Bojan Godeša (nosilec predmeta Svetovne vojne 20. stoletja); Fakulteti za uporabne družbene študije Eva Mally (vaje pri predmetu Novejša zgodovina)
- Evropski pravni fakulteti v Novi Gorici: dr. Jerca Vodušek Starič (nosilec predmeta Pravna zgodovina), dr. Andrej Pančur, dr. Jure Gašparič (seminarske vaje pri predmetu Pravna zgodovina)
- Univerzi J. A. Komenskega Bratislava, Filozofska fakulteta, master program Zgodovina dr. Jure Gašparič (12 pedagoških ur pri predmetu Srednja Evropa v 20. stoletju)

V podiplomskih programih slovenskih univerz so sodelovali dr. Zdenko Čepič , dr. Ervin Dolenc, dr. Aleš Gabrič, dr. Jure Gašparič, dr. Bojan Godeša, dr. Damijan Guštin, dr. Jurij Perovšek, dr. Žarko Lazarevič, dr. Andrej Studen, dr. Jože Prinčič, dr. Boris Mlakar.

Vsi so bili mentorji in somentorji diplomskih del (skupaj 18) in člani komisij za zagovor diplomskih del.

Dr. Filip Čuček je 27. 5. 2008 uspešno opravil nastopno predavanje za naziv docenta za predmetno področje novejša zgodovina na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru in bil 27. 11. 2008 izvoljen v naziv docenta in znanstvenega sodelavca.

Podiplomsko šolanje

Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani se v podiplomskih programih šola osem mladih raziskovalcev, ki so jim mentorji inštitutovi raziskovalci: Blaž Babič, Eva Mally, Aleksander Lorenčič, Jurij Hadalin, Janja Sedlaček, Mitja Sunčič, Željko Oset in Meta Černigoj. Štirje od njih (Lorenčič, Hadalin, Sunčič, Sedlaček) imajo odobren neposredni prehod na doktorski študij in pripravljajo doktorske disertacije.

Infrastruktura

Infrastrukturni projekt **Raziskovalna infrastruktura slovenskega zgodovinopisja**
Vodja: dr. Nina Vodopivec

Infrastrukturni program je členjen v dva sklopa. V prvem sklopu gre za digitalizacijo slovenske zgodovinopisne literature, virov in analiz, v drugem pa za izdelavo slovenskega zgodovinarskega indeksa citiranosti.

Digitalizacija slovenske zgodovinopisne literature, virov in analiz

V letu 2008 se je nadaljevala digitalizacija zgodovinopisne literature, virov in analiz. Načrtovano delo je bilo v veliki večini opravljeno in doseženi cilji. Digitalizirane so bile revija Časopis za zgodovino in narodopisje, Krajevni leksikon Dravske banovine, Primorski biografski leksikon, uradni listi 1939-1960, zgodovinski učbeniki 1900-1950 in izbrane monografije. Digitalizirano gradivo zunanji sodelavec pretvoril v pdf obliko in označil v OCR sistemu. Gradivo smo vključili v smiselne kategorije in med seboj povezali posamezne sklope. Spletni portal je bilo treba pravilno opremiti z dovoljenjem o varovanju osebnih podatkov, s pravilnikom portala in foruma (v slovenskem in angleškem jeziku). V tem času smo zasnovali in aktivirali forum, odprli nove ikone, kjer so objavljene novice in povezave z uporabniki. Sodelovanje z uporabniki se je izkazalo kot zelo uspešno in dobrodošlo, saj ti opozarjajo tudi na nejasnosti, ob tem pa podajajo sugestije in ideje za nadaljnje delo.

Marca 2008 smo spletni portal poskusno odprli uporabnikom na Inštitutu za novejšo zgodovino. Odločili smo se, da ga v prvi fazi odpremo v omejenem obsegu in na takšen način preverimo njegovo funkcionalnost, logičnost povezav in načine iskanja. Ob tem se odpirale nekatere dileme in problemi delovanja, ki jih je bilo treba odpraviti. Poleg priprave in pisanja besedil, pregledovanja že obstoječih portalov po spletu (in s tem navezav na portal slovenskega zgodovinopisja) je bil portal vsebinsko ter oblikovno prestrukturiran ter ga tehnično in programsko podkrepiljen. Ta faza je zahtevala več usklajevanja med raziskovalnimi potrebami ter programerskimi rešitvami, kar je zajelo predvsem komunikacijo z uporabniki in s programerji. Potek dela na portalu Sistory je dr. Vodopivec predstavila na konferenci na mednarodni konferenci SEEDI International Conference: "Digitization of cultural and scientific heritage". INZ se je priključil organizacijskem odboru SEEDI: *South-Eastern European Digitization Initiative*.

Septembra 2008 je bil spletni portal odprt za širšo javnost. Vodja programa dr. Nina Vodopivec je na Inštitutu za novejšo zgodovino organizirala tiskovno konferenco, na kateri je predstavila vsebine, namen in cilje spletnega portala. Spletni portal sta predstavila dr. Nina Vodopivec in Marko Kupljen tudi na 34. zborovanju Zveze zgodovinskih društev v Rogaški Slatini 16. oktobra 2008.

Na spletnem portalu se sukcesivno objavlja baza podatkov o smrtnih žrtvah druge svetovne vojne in takoj po njej. Ob koncu leta je število na spletnem portalu dostopnih preverjenih podatkov o smrtnih žrtvah je 16.065. Potrebno je bilo več poskusov in popravkov, da je baza začela nemoteno funkcionirati. Bazo podatkov smo opremili z opisom projekta »metodologija in historiat«; kjer uporabnike seznanjamo z načinom zbiranja in objavljanja podatkov, z analizo, kot tudi s preteklim potekom dela. Opis je v slovenskem in angleškem jeziku (prav tako so v obeh jezikih tudi vsi iskalniki in osebne kartice žrtev).

Digitalizacija gradiva je tehnično in finančno zelo zahtevna. Delo so opravili zunanji strokovnjaki, ki so besedila digitalizirali v svojih studijih. Finančno zahtevnejši je bil tudi prevod analize z naslovom Zgodovina Slovenije, ki zajema za elektronsko obliko predelano monografijo dr. Petra Štiha, dr. Vaska Simonitija (Slovenska zgodovina do razsvetljenstva) in dr. Petra Vodopivca (od Pohlinove Slovnice do samostojne države: slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja).

Vodja programa je sodelovala tudi pri projektu paket 13: pri pripravi gradiva za prijavo, usklajevanjem z računalničarji in pripravila gradivo za končno poročilo. Skozi Projekt 13 je

bilo namreč nabavljena računalniška oprema v tehnično podporo programu raziskovalne infrastrukture.

Program je namenjen podpori vsega slovenskega zgodovinopisja. Vodja programa je v sodelovanju s takratno direktorico inštituta zasnovala posvetovalni svet spletnega portala Sistory. Svet je za zdaj zasnovan kot neformalna skupina posameznikov. Le ti sodelujejo pri vsebinskem oblikovanju programa, z idejami, s sugestijami, strokovnimi znanji oz. pogledi ali pa že obstoječimi spletnimi povezavami. Tesnejše sodelovanje je vzpostavljeno z Oddelkom za zgodovino na Filozofski fakulteti UL, z uredništvom Zgodovinskega časopisa, z Arhivom RS, z Zavodom za šolstvo in učitelji (v okviru sklopa Zgodovina in šola). V preteklem obdobju je najtesnejše sodelovanje potekalo v pripravi na sklop Zgodovina in šola.

Razdelek Zgodovina in šola želimo vsebinsko približati specifični mlajši javnosti, učencem in dijakom. Takšno delo je didaktično zahtevnejše. Zato smo v delo v letu 2008 vključili Zavod za šolstvo in posamezne učitelje zgodovine ter državljske vzgoje, ki se že ukvarjajo s poučevanjem mladih oz. hranjenjem gradiva vezanih na zgodovino in šolo. Dr. Nina Vodopivec in dr. Mojca Šorn sta zasnovali idejni koncept spletnih strani, preko katerih bomo preteklost poskušali približati učencem zadnje triade osnovne šole. Decembra 2008 je bila tako vsebinsko kot tudi oblikovno izdelana vstopna stran, zasnovana pa so tudi že sodelovanja s konkretnimi inštitucijami (tudi z regionalnimi in nacionalnimi muzeji).

Zgodovinarski indeks citiranosti (ZIC)

V Zgodovinarski indeks citiranosti na portalu Sistory smo vpisovali citate iz znanstvenih člankov osrednjih zgodovinskih časopisov in revij v Sloveniji ter knjig, ki so v Cobissu označene s tipologijo znanstvenih monografij, zbornikov recenziranih znanstvenih posvetovanj in simpozijev. Kriterij uvrščanja monografij v kategorijo zgodovine je bil širok: nismo se omejili le na knjige, ki jih v kategorijo zgodovine uvršča UDK, temveč smo upoštevali vse monografije, ki jih v Cobissu najdemo s ključnimi besedami zgodovina. Projekt Zgodovinski indeks citiranosti ni zaključen. Do zdaj smo vanj vključili znanstvene članke in monografije, ki so izšli v Sloveniji v letih 2005 - 2007. V ZIC smo vključili tudi že obstoječo bazo citatov zaposlenih na Inštitutu za novejšo zgodovino, ki nastaja od leta 2003. Vodja programa dr. Vodopivec je skupaj z bibliotekarjem Igorjem Zemljičem, honorarnim sodelavcem na projektu Marko Kupljenom in programerji vsebinsko in programsko izpopolnjevala iskalnike po ZICu. Ob prvem poskusnem obdobju smo ugotovili

nekatero pomanjkljivosti izdelanih programov, zato so v prvi polovici leta potekala številna usklajevanja in predelave. Izdelana je bila tudi povezava s Cobissom.

Mednarodni projekt **Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities (DARIAH) : Preparing for the construction of the Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities** (2008-2010)

Vodja: dr. Nina Vodopivec, sodelavca dr. Žarko Lazarević, dr. Filip Čuček

V letu 2008 so se sklenile priprave na prijavo projekta evropske mednarodne mreže DARIAH v okviru Combination of Collaborative Projects and Coordination and Support Actions. Dolgoročni cilj projekta je vzpostaviti infrastrukturo za umetnost in humanistiko v digitalni obliki. V mrežo je poleg INZ vključenih 12 inštitucij različnih evropskih držav. Projekt je razdeljen v dve fazi. Namen dveletne pripravljalne faze je oblikovati partnersko mrežo, zagotoviti koordinacijo med različnimi partnerji in finančna sredstva za nadaljnje delovanje. Vzpostava sistemskih in programskih zahtev izgradnje nacionalnih informacijskih arhivov in centrov bo v nadaljevanju omogočila izmenjavo različnih znanj, najboljše prakse ter izkušenj in s tem tudi transevropske interoperabilnosti. Cilj projekta Dariah je povezati tri nivoje: raziskovalce, vire in tehnično infrastrukturo. Osrednja cilja pripravljalne faze sta zagotoviti organizacijsko strukturo in pridobiti nacionalno finančno podporo. Namen DARIAH ni le v ohranjanju in digitalizaciji podatkov, temveč tudi priprava in predstavitev gradiva za uporabo v raziskovalne namene. Septembra 2008 je prišlo do podpisa pogodbe in s tem se je projekt uradno začel. INZ je prevzel partnerstvo in aktivno sodelovanje v strateškem delovnem paketu (WP 3) in delovnem paketu WP 5 »legal and governance« (vodstvo in logistika mreže – ki se bo morda v kasnejši fazi mreža preoblikovala v organizacijo) – kjer naj bi sooblikovali nadaljnji model vodenja DARIAH v prihodnosti. Oktobra sta se dr. Nina Vodopivec in dr. Žarko Lazarević udeležila sestanka skupine DARIAH v Haagu. Razpravljala je o poteku projekta, načinih komuniciranja, načinih poročanja in se v okviru manjših skupin (delovni paketi) osredotočila na konkretne naloge; predvsem kako prepoznati uporabnike in za mrežo DARIAH relevantne iniciative kot tudi potrebe uporabnike ter potencialne partnerje. Začetno delo v novembru in decembru je vsebovalo sodelovanje v telekonferencah in izpopolnjevanje anket.

Knjižnica

Poročilo o delu knjižnice Inštituta za novejšo zgodovino prikazuje najpomembnejše aktivnosti v knjižnici v letu 2008 in statistični pregled nabave gradiva in obiska. Tudi v letu 2008 je delo knjižnice zaznamovala obnova kletnih prostorov, saj je bil velik del časopisnega fonda več kot pol leta nedostopen. Verjetno je tudi to eden od vzrokov, da sta izposoja in obisk bila manjša kot v predhodnih letih. Pri soustvarjanju portala SISTORY v tem letu nismo bili toliko aktivni, saj se je naše delo omejevalo zgolj na pripravo gradiv za digitalizacijo in izbiranje knjig za zajem podatkov za vnos v Zgodovinarski indeks citiranosti (ZIC). V letu 2008 je bila knjižnica odprta 251 delovnih dni, delo pa je sicer potekalo po ustaljenih postopkih.

Vodja knjižnice Nataša Kandus; osebje: Damijana Bračko, Sergej Škofljanec, Igor Zemljič

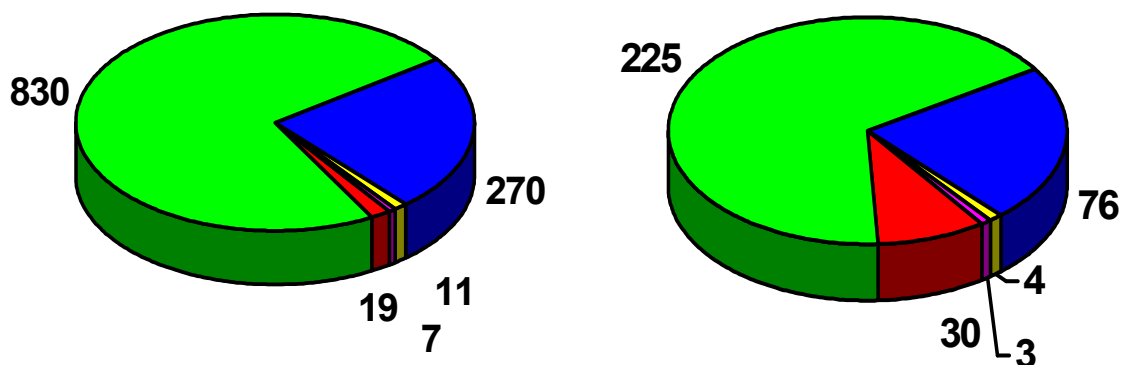
I. Nabava gradiva

V knjižnici je bilo v letu 2008 vpisanih 1012 novih knjižnih naslovov v 1137 zvezkih (leto poprej 827 novih knjižnih naslovov v 866 zvezkih) in 155 naslovov revij v 338 zvezkih (lani pa 130 naslovov v 220 zvezkih), kar predstavlja verjetno največji letni prirast kupljenih knjig v zgodovini knjižnice.

Pregled inventariziranega gradiva v letu 2008

	Monografske publikacije:	serijske publikacije:	
<i>Nakup:</i>	830	225	1.055
<i>Zamena:</i>	19	30	49
<i>Dar:</i>	270	76	346
<i>Stari</i>	11	4	15
<i>Lastna</i>	7	3	10
<i>Skupaj</i>	1137	338	<u>1.475</u>

Načini nabave monografskih in serijskih publikacij v letu 2008:

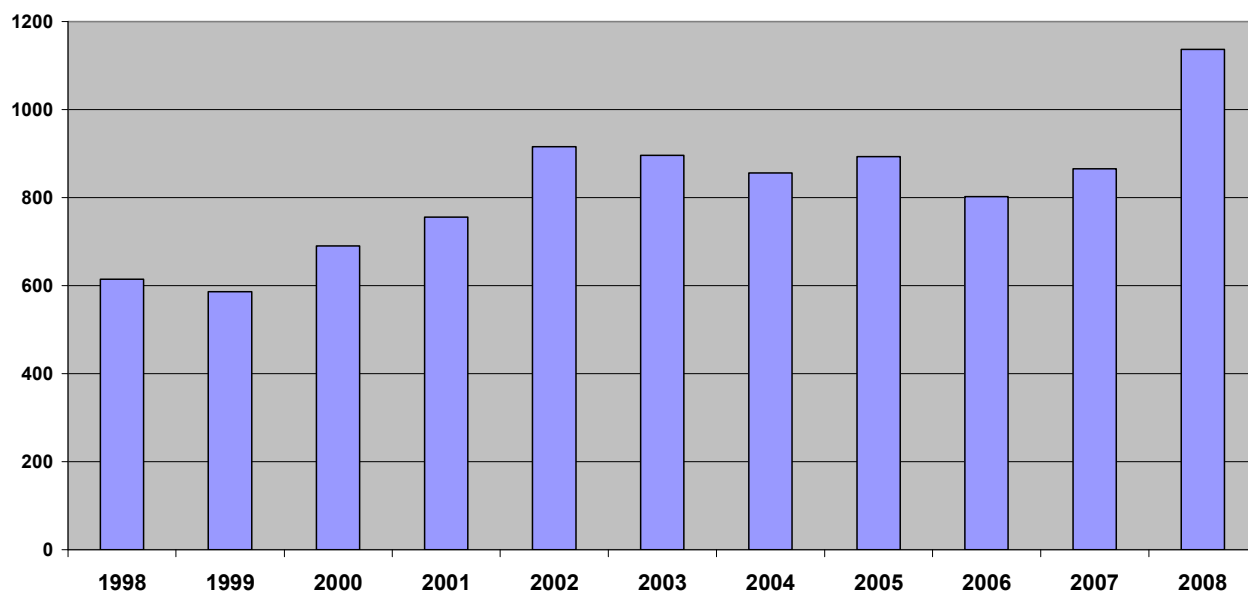

■ Zamena
 ■ Nakup
 ■ Dar
 ■ Stari fond
 ■ Lastne izd.

Knjige:

Revije:

Nabava knjig po letih 1998-2008

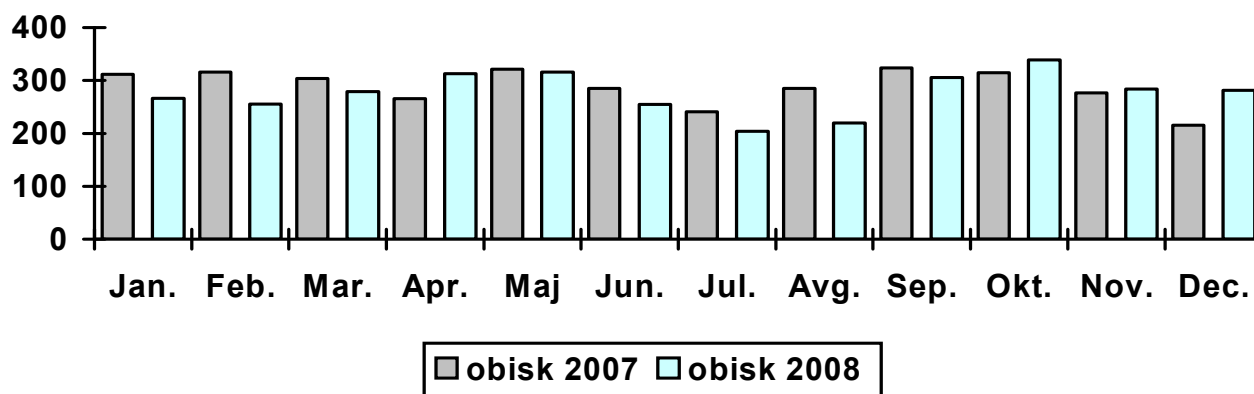
31. decembra 2008 je tako celoten fond knjižnice obsegal:

Knjige:	disertacije / elaborati	Serijske publikacije	neknjižno gradivo	skupaj:
34.646	173	9.389	14	44.222

II. Izposoja

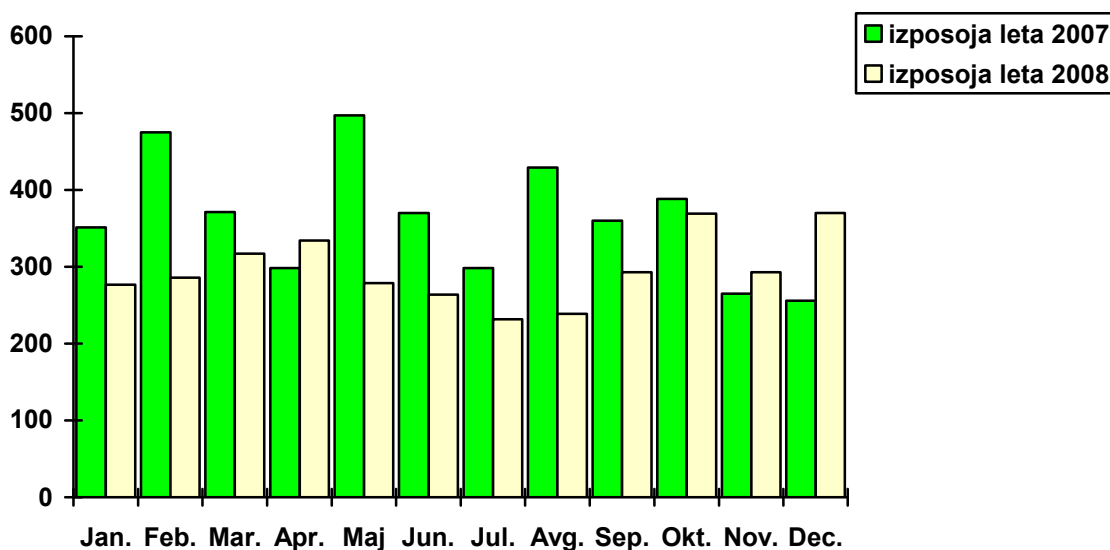
V letu 2008 je bilo vpisanih v knjižnici 455 aktivnih članov, (lepo poprej 490, še leto poprej 502) med katerimi jih je bilo na novo vpisanih 140 (v letu 2007 163, v letu 2007 170). V letu 2008 je knjižnica zabeležila po podatkih iz COBISS-a 3.320 obiskov, (lani 3.462) kar pomeni 4 % padec obiska. Seveda pa v to število pogosto niso všteti »domači« obiskovalci, ki so izposojali revije in knjige v pisarne ali v čitalnico.

Obisk v knjižnici INZ (po mesecih) v letih 2006 in 2007

V letu 2008 smo s pomočjo računalnika izposodili 3.553 enot (lani 4.358), na zadolžnice pa le 37. Iz spodnje preglednice je dobro razvidna zmanjšana izposoja, kar povezano z manjšim obiskom minulega leta.

Primerjava izposoje po mesecih v knjižnici INZ leta 2007 in 2008

	Knjige:	Časniki in	
<i>Izposoja na dom v letu</i>	2.951	1165	4.116
<i>Izposoja na dom v letu</i>	3.076	1282	4523
<i>Izposoja na dom v letu</i>	2.687	866+beležka	

Kot zanimivost lahko dodamo, da so si naši bralci v letu 2008 izposodili 1.635 slovenskih, 385 hrvaških in srbskih, 345 angleških, 188 nemških, 92 italijanskih, 16 francoskih knjig ter 26 knjig v ostalih jezikih.

V medknjižnični izposoji smo si izposodili 40 knjig iz raznih knjižnic po Sloveniji in 37 iz tujine, sami pa smo drugim institucijam iz naših zbirk posodili 31 knjig, eno celo na Hrvaško. Številka bi bila seveda še precej višja, če bi upoštevali knjige, ki smo si jih iz knjižnice hodili izposojati na SAZU, FF in v druge knjižnice ljubljanske univerze.

III. Strokovno delo

COBISS

V bazo COBISS smo do začetka leta 2009 vnesli že 19.194 naslovov bibliografskih enot (ali 27.448 inventarnih enot), kar je za 1.306 več kot leto poprej. Katalogizirane so bile večidel knjige, saj v bibliografiji lansko leto ni bilo del, kjer bi naši raziskovalci večje število člankov. V letu 2008 smo v COBISS-u kreirali 552 bibliografskih enot (skupaj z OCLC 776) prevzeli pa smo 878 zapisov. Med 28. januarjem in 1. februarjem je v naši knjižnici opravljala prakso študentka Zala Hrast iz Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo. O svojem delu je napisala tudi dnevnik, ki ga hranimo v elektronski obliki.

Poleg svojega rednega dela je Sergej Škofljanec v bazo Zgodovinski indeks citiranosti vpisoval citate sodelavcev inštituta in tako v letu 2008 v ZIC vnesel čez 400 citatov.

Izobraževanja – seminarji

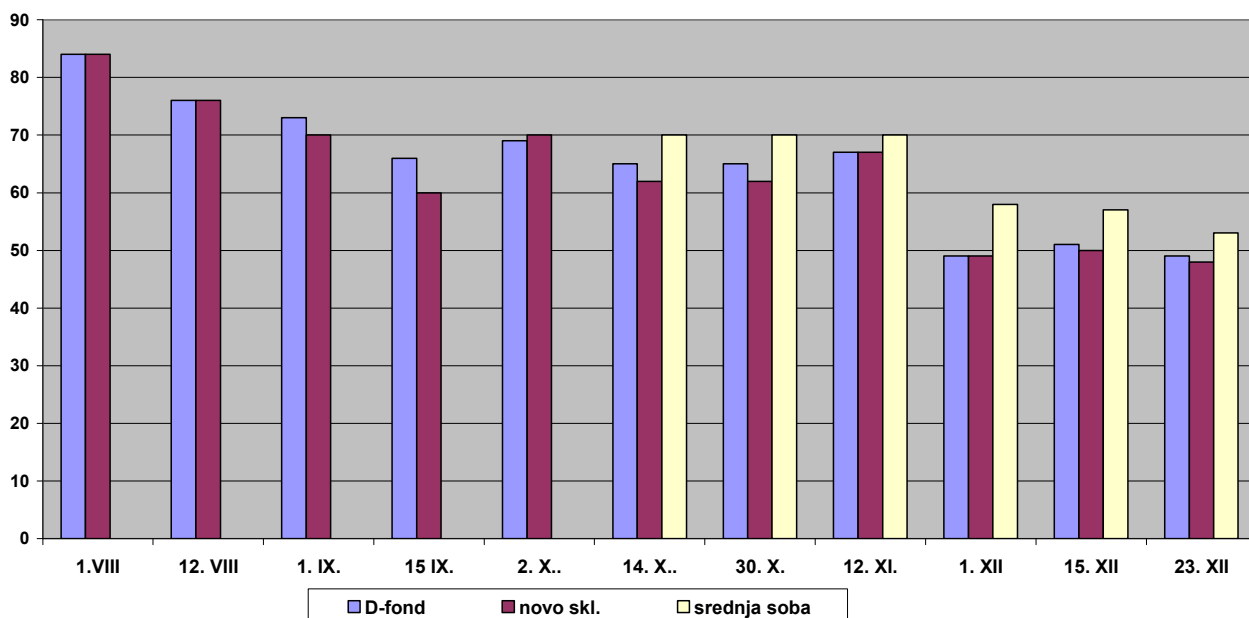
Sergej Škofljanec je 20. junija 2008 opravil izpit za katalogizatorja v vzajemni bazi COBISS. Igor Zemljič se je 2. aprila udeležil strokovnega posvetovanja v Narodni in univerzitetni knjižnici z naslovom: Slovenske knjižnice : Knjižnica 2.0, kjer so predstavili mnoge novosti na področju knjižnic in njihove vključenosti v svetovni splet. Že 27. marca je bil Igor Zemljič imenovan v Izvršni odbor Sekcije za specialne knjižnice ZBDS in kot del tega je bil tudi 4. aprila 2008 v Mariboru zastopnik sekcije v IZUM-u na delovnem sestanku koordinacije za varstvo osebnih podatkov v knjižnicah. Taisti je bil tudi član organizacijskega odbora Tretjega skupnega posvetovanja visokošolskih in specialnih knjižnic 23. oktobra 2008 v Ljubljani na temo "Kakovost v visokošolskih in specialnih knjižnicah". Nataša Kandus in Igor Zemljič sta se 16. in 17. oktobra udeležila rednega bienalnega srečanja Zveze zgodovinskih društev Slovenije v Rogaški Slatini, kjer je bil tudi predstavljen portal SISTORY.

Skladišča

Letošnje delo je bilo precej zaznamovano z obnovo kleti in s tem povezanimi selitvami. Ko so dela v kleti napredovala do te stopnje, da se je začelo urejanje »arhivskih« prostorov smo morali 20. marca zapreti profesorsko (Ferenčevo) čitalnico, ker se je v njene prostore naselila arhivska čitalnica. 27. marca smo skupaj z mladimi raziskovalci zložili v avlo Inštituta vso arhivsko zalogo Zgodovinskega časopisa in Kronike, 7. aprila pa so delavci pod našim nadzorstvom začasno preselili ves D-fond iz arhivskih prostorov v nove prostore in D-fond se je v teh začasnih prostorih nahajal vse do 16. julija, ko smo skupaj z mladimi raziskovalci organizirali dvodnevno selitev nazaj v stare prostore. Ob tem smo opazili, da so gradbeni delavci medtem (brez naše vednosti) premaknili nekatere regale, zaradi česar je bila ponovna postavitve v prvotno stanje nemogoča. 22. julija so v kleti delavci Primata začeli z montažo novih polic, vendar so z deli prenehali 1. avgusta, ko so se po zidovih pokazali večji vlažni madeži, z delom, pa so nadaljevali in jih zaključili šele septembra. Med 7. in 9. oktobrom je v nočnih urah potekalo vračanje časopisov iz skladišča v Dragomlju, 25. oktobra pa smo skupaj z mladimi raziskovalci izvedli akcijo urejanja časopisnega gradiva. V skladiščih od obnove dalje tudi redno spremljamo mikroklimatske razmere in

ugotavljamo, da se je vlažnost spustila na sprejemljivo mejo šele v mesecu oktobru, največji padec vlažnosti pa je bil potem, ko smo priporočeno vlažnost iz 50% spustili na 40 %.

Stopnja vlažnosti v kleti INZ (avg. - dec. 2008)

Vezava – konzerviranje gradiva

14. marca 2008 smo skladno s pogodbo med INZ in ARS v restavriranje predali 8 zvezkov časnika Slovenec; ker smo z restavriranjem pričeli že v letu 2007 imajo v ARS danes že 18 zvezkov omenjenega časnika. Nadaljevali smo tudi z redno vezavo časopisja in 31. julija smo h knjigovezu Ermanu odpeljali 52 letnikov serijskih publikacij in 24 knjig.

Založba Inštituta za novejšo zgodovino

Založba je kot posebna organizacijska enota predvidena z novo organizacijsko shemo Inštituta, sprejeto septembra 2008, kot poseben oddelek v okviru oddelka Uprava-infrastruktura. V letu 2008 pa oddelek še ni bil konstituiran, niti postavljen vodja. Ugotavljamo pa, da tovrstno delo jemlje raziskovalcem veliko delovnega časa; tako urejanje revije okoli 200 ur. V okviru založbe INZ se odvija založniška dejavnost Inštituta, ki je vedno bolj osredotočena okoli treh osi: kontinuiranega izdajanja zbirke Razpoznavanja / Recognitiones, zalaganja zbornikov z referati inštitutskih znanstvenih konferenc in tematskih zbornikov ter izdajanja revije Prispevki za novejšo zgodovino.

Prispevki za novejšo zgodovino, XLVIII, 2008

Uredniški odbor revije je v letu 2008 pripravil za tisk dva zvezka revije: prvi zvezek v obsegu 22,6 avtorskih pol (222 strani), drugi pa v obsegu 24,2 avtorskih pol (235 strani). Pričakovani obseg izdajanja je tako revija preseгла.

Serija Razpoznavanja / Recognitiones

V letu 2008 je urednik pripravil za tisk zbornik Podobe gospodarske in družbene modernizacije, v katerem so sodelavci programske skupine Podobe gospodarske in družbene modernizacije na Slovenskem v 19. in 20. stoletju strnili svoje raziskovalne ugotovitve iz programskega raziskovanja v letih 2004-2008 (430 strani).

Druga izdajateljska dejavnost

INZ je bil v letu 2008 soizdajatelj in sozaložnik knjige Biti direktor v času socializma, skupaj z Znanstveno založbo ZRC SAZU; glavnino teksta v knjigi je prispeval delavec inštituta.

Dr. Zdenko Čepič je uredil in privedel do izida zbornik znanstvenih člankov o koncu in posledicah konca druge svetovne vojne v srednjeevropskih državah »1945 - a break with the past : a history of central European countries at the end of World War II : Prelom s preteklostjo : zgodovina srednjeevropskih držav ob koncu druge svetovne vojne« (317 str.), v kateri so objavljeni razširjeni referati s posvetovanja Leto 1945 – prelom s preteklostjo, ki ga je organiziral INZ v letu 2005.

Promocija znanosti v medijih in na javnih prireditvah

Sodelavci Inštituta za novejšo zgodovino že tradicionalno pogosto sodelujejo v promociji svojih raziskovalnih dosežkov v medijih, še pogosteje pa jih mediji vabijo v razlage, pojasnjevanje in polemike glede družbeno pomembnih zgodovinskih in perečih problemov. Dejavnost je v veliki meri odvisna od toka dogajanj, medtem ko inštitut le omejeno programira svojo promocijsko dejavnost; predvsem preko tiskovnih konferenc.

Promocija znanosti v medijih in javnih prireditvah

Sodelavci Inštituta za novejšo zgodovino so tudi v letu 2008 nastopali v tiskanih medijih, radiu in televiziji. Med tiskanimi mediji je izpostaviti soavtorstvo tedenske kolumne Kocine

zgodovine (Marko Zajc) v Nedelu. Beležimo intervju o problematiki žrtev druge svetovne vojne sodelavca v strokovni prilogi Dela Znanje (V. Deželak Barič). V radijskem mediju so sodelavci INZ nastopali v strokovnih oddajah (Sledi časa), pa tudi v različnih drugih priložnostih. Med televizijskimi nastopi beležimo tako predvsem nastope v strokovnih oddajah, predvsem na TV SLO, in priložnostnih oddajah. Nastopali so tudi na spletnih portalih medijev.

Med javnimi prireditvami, ki predstavljajo promocijo raziskovalnega dela, zajemajo osrednje mesto tiskovne konference in javna predavanja.

Dr. Deželak Barič Vida je 18. marca 2008 na tiskovni konferenci na Inštitutu za novejšo zgodovino predstavila svojo knjigo *Komunistična partija Slovenije in revolucionarno gibanje 1941–1943*, Mojca Šorn pa svojo monografijo *Živeti v Ljubljani*. Dr. Jure Gašparič je predstavil svojo monografijo SLS pod kraljevo diktaturo, Knjigo *Slowenische Geschichte* sta dr. Peter Vodopivec in dr. Peter Štih predstavila v Gradcu februarja 2008, nato pa še na Dunaju, v Celovcu ter v Ljubljani. Dr. Jože Prinčič je predstavil knjigo dr. Bojana Himmelreicha *Pike, špekulanti in Trumanova jajca : preskrba prebivalstva Slovenije z blagom široke potrošnje v letih 1945-1953* na tiskovni konferenci v Zgodovinskem arhivu v Celju.

Med predavatelji so bili: Bojan Godeša: *Slovenci in narodno vprašanje med drugo svetovno vojno* v Goriškem muzeju, grad Kromberk, 6. maja 2008. Prvega decembra 2008 je v organizaciji Društva slovenskih izobražencev v Trstu predaval o Slovincih v Jugoslaviji dr. Jure Gašparič. Željko Oset je 3.4. 2008 predaval v prostorih Osrednje knjižnice Celje (soorganizator Zgodovinsko društvo Celje) o Teharski koseški skupnosti skozi prizmo sodnega protokola koseškega sodišča v obdobju 1715-1718. . Mojca Šorn je predavala o zgodovini vsakdanjega življenja v vojni: (Pre)živeti vojno v Ljubljani na povabilo Festivala Ljubljana in Zgodovinskega društva Ljubljana (Ljubljana, 20. 3. 2008), Življenje Ljubljančanov med drugo svetovno vojno in izbranih poglavij iz zgodovine Ljubljane 1939-1945 na povabilo Društva študentov zgodovine (ISHA) v sklopu predavanj *Kaj dela zgodovinar?* (Ljubljana, 17. 4. 2008), *Kako preživeti vojno?* na povabilo Kluba zgodovinarjev (Gimnazija Celje-Center, 14. 5. 2008) in (Samo)preskrba Ljubljančanov med drugo svetovno vojno na povabilo Muzeja novejše zgodovine Celje in Zgodovinskega društva Celje (Celje, 24. 4. 2008).

Mednarodno sodelovanje z ustanovami in raziskovalci

Inštitut za novejšo zgodovino je v letu 2008 ohranjal, pa tudi na novo vzpostavil sodelovanje z številnimi raziskovalnimi ustanovami in univerzami v Evropi in svetu. V bližini je vzdrževal stike z Hrvatskim institutom za povijest v Zagrebu, Filozofsko fakulteto, Ekonomsko fakulteto in Fakulteto političkih nauka Sveučilišča v Zagrebu, Geoekonomski fakultet Megatrend Univerzitet Beograd, Institutom za strategijska istraživanja (oddeljenje za vojno historiju) v Beogradu, Univerzo v Gradcu, Inštitutom za vzhodnoevropsko zgodovino Univerze na Dunaju, Landesverteidigungsakademie z Dunaja, Inštitutom za vzhodno in jugovzhodno Evropo Univerze na Dunaju, Akademijo za znanost Češke republike, Inštitut za sodobno zgodovino Praga, Inštitutom za ekonomsko in socialno zgodovino Karlove univerze v Pragi, Filozofsko fakulteto Univerze Hradec Kralove, Kommission des Parlamentarismus und der politischen Parteien Berlin, South East European Monetary History Network, Military History Working group v okviru NATO College v Rimu, School of Slavic and Eastern European Studies Univerze v Londonu.

Uredništva in članstva

Prispevki za novejšo zgodovino

Dr. Zdenko Čepič je bil glavni urednik, dr. Damijan Guštin pomočnik glavnega urednika in od 1. 10. 2008 odgovorni urednik, člani uredništva dr. Boris Mlakar, dr. Janko Prunk, dr. Avguštin Malle, dr. Franc Rozman

Historijska traganja, Sarajevo

Član mednarodne redakcije Aleš Gabrič

Vojnoistorijski glasnik, Beograd

Član uredništva dr. Damijan Guštin

Studia Historica Slovenica

Član uredništva dr. Jurij Perovšek

Kronika, časopis za krajevno zgodovino

Član uredniškega odbora dr. Aleš Gabrič

Zgodovina za vse

Odgovorni urednik dr. Andrej Studen

Zgodovina v šoli

Član uredniškega odbora dr. Aleš Gabrič

Vojaška zgodovina,

Član uredniškega odbora dr. Damijan Guštin

Borec, revija za literaturo, zgodovino in antropologijo

Član uredništva dr. Damijan Guštin

Zbirka Razpoznavanja / Recognitiones

Glavni urednik dr. Žarko Lazarevič

Zbirka Drobtini.ce

Član uredniškega odbora dr. Andrej Studen

4. Ocena uspeha pri doseganju ciljev, zastavljenih za leto 2008 po fizičnih, finančnih in opisnih kazalcih

4.1. Računovodski izkazi

BILANCA STANJA

na dan 31.12.2008

(v eurih, brez centov)

ČLENITEV SKUPINE KONTOV	NAZIV SKUPINE KONTOV	Oznaka za AOP	ZNESEK	
			Tekoče leto	Predhodno leto
1	2	3	4	5
SREDSTVA				
	A) DOLGOROČNA SREDSTVA IN SREDSTVA V UPRAVLJANJU (002-003+004-005+006-007+008+009+010+011)	001	439.230	518.893
00	NEOPREDMETENA SREDSTVA IN DOLGOROČNE AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	002	70.076	49.485
01	POPRAVEK VREDNOSTI NEOPREDMETENIH SREDSTEV	003	9.279	3.486
02	NEPREMIČNINE	004	25.700	25.700
03	POPRAVEK VREDNOSTI NEPREMIČNIN	005	8.027	6.742
04	OPREMA IN DRUGA OPREDMETENA OSNOVNA SREDSTVA	006	759.700	697.059
05	POPRAVEK VREDNOSTI OPREME IN DRUGIH OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV	007	673.801	583.310
06	DOLGOROČNE FINANČNE NALOŽBE	008	257.875	318.463
07	DOLGOROČNO DANA POSOJILA IN DEPOZITI	009	16.986	21.724
08	DOLGOROČNE TERJATVE IZ POSLOVANJA	010	0	0
09	TERJATVE ZA SREDSTVA DANA V UPRAVLJANJE	011	0	0
	B) KRATKOROČNA SREDSTVA; RAZEN ZALOG IN AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE (013+014+015+016+017+018+019+020+021+022)	012	466.996	1.206.170
10	DENARNA SREDSTVA V BLAGAJNI IN TAKOJ UNOVČLJIVE VREDNOSTNICE	013	0	0
11	DOBROIMETJE PRI BANKAH IN DRUGIH FINANČNIH USTANOVAH	014	299.471	662.075
12	KRATKOROČNE TERJATVE DO KUPCEV	015	12.416	14.283
13	DANI PREDUJMI IN VARŠČINE	016	0	20
14	KRATKOROČNE TERJATVE DO UPORABNIKOV ENOTNEGA KONTNEGA NAČRTA	017	121.606	111.899
15	KRATKOROČNE FINANČNE NALOŽBE	018	0	400.000
16	KRATKOROČNE TERJATVE IZ FINANCIRANJA	019	0	0
17	DRUGE KRATKOROČNE TERJATVE	020	1.437	3.129
18	NEPLAČANI ODHODKI	021	0	0
19	AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	022	32.066	14.764
	C) ZALOGE (024+025+026+027+028+029+030+031)	023	47.576	47.576
30	OBRAČUN NABAVE MATERIALA	024	0	0
31	ZALOGE MATERIALA	025	0	0
32	ZALOGE DROBNEGA INVENTARJA IN EMBALAŽE	026	0	0
33	NEDOKONČANA PROIZVODNJA IN STORITVE	027	0	0
34	PROIZVODI	028	47.576	47.576
35	OBRAČUN NABAVE BLAGA	029	0	0
36	ZALOGE BLAGA	030	0	0
37	DRUGE ZALOGE	031	0	0

	I. AKTIVA SKUPAJ (001+012+023)	032	953.802	1.772.639
99	AKTIVNI KONTI IZVENBILANČNE EVIDENCE	033	0	0
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV				
	D) KRATKOROČNE OBVEZNOSTI IN PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE (035+036+037+038+039+040+041+042+043)	034	428.293	499.988
20	KRATKOROČNE OBVEZNOSTI ZA PREJETE PREDUJME IN VARŠČINE	035	0	0
21	KRATKOROČNE OBVEZNOSTI DO ZAPOSLENIH	036	101.059	72.260
22	KRATKOROČNE OBVEZNOSTI DO DOBAVITELJEV	037	57.622	98.483
23	DRUGE KRATKOROČNE OBVEZNOSTI IZ POSLOVANJA	038	26.866	17.454
24	KRATKOROČNE OBVEZNOSTI DO UPORABNIKOV ENOTNEGA KONTNEGA NAČRTA	039	79	0
25	KRATKOROČNO OBVEZNOSTI DO FINANCERJEV	040	0	0
26	KRATKOROČNE OBVEZNOSTI IZ FINANCIRANJA	041	0	0
28	NEPLAČANI PRIHODKI	042	0	0
29	PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	043	242.667	311.791
	E) LASTNI VIRI IN DOLGOROČNE OBVEZNOSTI (045+046+047+048+049+050+051+052-053+054+055+056+057+058-059)	044	525.509	1.272.651
90	SPLOŠNI SKLAD	045	0	0
91	REZERVNI SKLAD	046	0	0
92	DOLGOROČNE PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	047	0	0
93	DOLGOROČNE REZERVACIJE	048	1.516	0
940	SKLAD NAMENSKEGA PREMOŽENJA V JAVNIH SKLADIH	049	0	0
9410	SKLAD PREMOŽENJA V DRUGIH PRAVNIH OSEBAH JAVNEGA PRAVA, KI JE V NJIHOVI LASTI, ZA NEOPREDMETENA SREDSTVA IN OPREDMETENA OSNOVNA SREDSTVA	050	0	48.111
9411	SKLAD PREMOŽENJA V DRUGIH PRAVNIH OSEBAH JAVNEGA PRAVA, KI JE V NJIHOVI LASTI, ZA FINANČNE NALOŽBE	051	0	0
9412	PRESEŽEK PRIHODKOV NAD ODHODKI	052	0	0
9413	PRESEŽEK ODHODKOV NAD PRIHODKI	053	0	0
96	DOLGOROČNE FINANČNE OBVEZNOSTI	054	0	0
97	DRUGE DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	055	0	0
980	OBVEZNOSTI ZA NEOPREDMETENA SREDSTVA IN OPREDMETENA OSNOVNA SREDSTVA	056	519.852	1.223.520
981	OBVEZNOSTI ZA DOLGOROČNE FINANČNE NALOŽBE	057	0	0
985	PRESEŽEK PRIHODKOV NAD ODHODKI	058	4.141	1.020
986	PRESEŽEK ODHODKOV NAD PRIHODKI	059	0	0
	I. PASIVA SKUPAJ (034+044)	060	953.802	1.772.639
99	PASIVNI KONTI IZVENBILANČNE EVIDENCE	061	0	0

IZKAZ PRIHODKOV IN ODHODKOV - DOLOČENIH UPORABNIKOV

od 1. januarja do 31.12.2008

(v eurih, brez centov)

ČLENITEV PODSKUPIN KONTOV	NAZIV PODSKUPINE KONTOV	Oznaka za AOP	ZNESEK	
			Tekoče leto	Predhodno leto
1	2	3	4	5
	A) PRIHODKI OD POSLOVANJA (861+862-863+864)	860	2.791.848	1.736.704
760	PRIHODKI OD PRODAJE PROIZVODOV IN STORITEV	861	2.791.848	1.711.436
	POVEČANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE	862	0	25.268
	ZMANJŠANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE	863	0	0
761	PRIHODKI OD PRODAJE BLAGA IN MATERIALA	864	0	0
762	B) FINANČNI PRIHODKI	865	19.454	75.926
763	C) DRUGI PRIHODKI	866	1.415	1.397
	Č) PREVREDNOTOVALNI POSLOVNI PRIHODKI (868+869)	867	25	1.778
del 764	PRIHODKI OD PRODAJE OSNOVNIH SREDSTEV	868	0	0
del 764	DRUGI PREVREDNOTOVALNI POSLOVNI PRIHODKI	869	25	1.778
	D) CELOTNI PRIHODKI (860+865+866+867)	870	2.812.742	1.815.805
	E) STROŠKI BLAGA, MATERIALA IN STORITEV (872+873+874)	871	1.551.776	725.581
del 466	NABAVNA VREDNOST PRODANEGA MATERIALA IN BLAGA	872	0	9.626
460	STROŠKI MATERIALA	873	88.759	71.007
461	STROŠKI STORITEV	874	1.463.017	644.948
	F) STROŠKI DELA (876+877+878)	875	1.159.049	1.041.859
del 464	PLAČE IN NADOMESTILA PLAČ	876	928.823	797.696
del 464	PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARNOST DELODAJALCEV	877	151.349	128.376
del 464	DRUGI STROŠKI DELA	878	78.877	115.787
462	G) AMORTIZACIJA	879	29.508	31.038
463	H) REZERVACIJE	880	0	0
del 465	I) DAVEK OD DOBIČKA	881	334	151
del 465	J) OSTALI DRUGI STROŠKI	882	9.230	7.900
467	K) FINANČNI ODHODKI	883	57.398	346
468	L) DRUGI ODHODKI	884	1.444	3.468
	M) PREVREDNOTOVALNI POSLOVNI ODHODKI (886+887)	885	196	4.442
del 469	ODHODKI OD PRODAJE OSNOVNIH SREDSTEV	886	0	0
del 469	OSTALI PREVREDNOTOVALNI POSLOVNI ODHODKI	887	196	4.442
	N) CELOTNI ODHODKI (871+875+879+880+881+882+883+884+885)	888	2.808.935	1.814.785
	O) PRESEŽEK PRIHODKOV (870-888)	889	3.807	1.020
	P) PRESEŽEK ODHODKOV (888-870)	890	0	0
	Presežek prihodkov iz prejšnjih let , namenjen pokritju odhodkov obračunskega obdobja	891	0	0
	Povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju (celo število)	892	36	34
	Število mesecev poslovanja	893	12	12

IZKAZ PRIHODKOV IN ODHODKOV DOLOČENIH UPORABNIKOV PO NAČELU DENARNEGA TOKA

od 1.1. do 31.12.2008

(v eurih, brez centov)

ČLENITEV KONTOV	NAZIV KONTA	Oznaka za AOP	ZNESEK		indeks 2008/2007
			Tekoče leto	Predhodno leto	
1	2	3	4	5	6
	I. SKUPAJ PRIHODKI (402+431)	401	2.139.531	2.120.340	101
	1. PRIHODKI ZA IZVAJANJE JAVNE SLUŽBE (403+420)	402	1.965.175	1.943.203	101
	A. Prihodki iz sredstev javnih financ (404+407+410+413+418+419)	403	1.926.063	1.939.964	99
	a. Prejeta sredstva iz državnega proračuna (405+406)	404	1.926.063	1.939.964	99
del 7400	Prejeta sredstva iz državnega proračuna za tekočo porabo	405	1.480.729	1.345.964	110
del 7400	Prejeta sredstva iz državnega proračuna za investicije	406	445.334	594.000	75
	b. Prejeta sredstva iz občinskih proračunov (408+409)	407	0	0	
del 7401	Prejeta sredstva iz občinskih proračunov za tekočo porabo	408	0	0	
del 7401	Prejeta sredstva iz občinskih proračunov za investicije	409	0	0	
	c. Prejeta sredstva iz skladov socialnega zavarovanja (411+412)	410	0	0	
del 7402	Prejeta sredstva iz skladov socialnega zavarovanja za tekočo porabo	411	0	0	
del 7402	Prejeta sredstva iz skladov socialnega zavarovanja za investicije	412	0	0	
	d. Prejeta sredstva iz javnih skladov in agencij (414+415+416+417)	413	0	0	
del 7403	Prejeta sredstva iz javnih skladov za tekočo porabo	414	0	0	
del 7403	Prejeta sredstva iz javnih skladov za investicije	415	0	0	
del 7404	Prejeta sredstva iz javnih agencij za tekočo porabo	416	0	0	
del 7404	Prejeta sredstva iz javnih agencij za investicije	417	0	0	
del 740	e. Prejeta sredstva iz proračunov iz naslova tujih donacij	418	0	0	
741	f. Prejeta sredstva iz državnega proračuna iz sredstev proračuna Evropske unije	419	0	0	
	B) Drugi prihodki za izvajanje dejavnosti javne službe (421+422+423+424+425+426+427+428+429+430)	420	39.112	3.239	1.208
del 7130	Prihodki od prodaje blaga in storitev iz naslova izvajanja javne službe	421	0	0	
del 7102	Prejete obresti	422	0	0	
del 7100	Prihodki od udeležbe na dobičku in dividend ter presežkov prihodkov nad odhodki	423	0	0	
del 7141	Drugi tekoči prihodki iz naslova izvajanja javne službe	424	542	526	103
72	Kapitalski prihodki	425	0	0	
730	Prejete donacije iz domačih virov	426	0	0	
731	Prejete donacije iz tujine	427	0	2.713	0
732	Donacije za odpravo posledic naravnih nesreč	428	0	0	
786	Ostala prejeta sredstva iz proračuna Evropske unije	429	38.570	0	
787	Prejeta sredstva od drugih evropskih institucij	430	0	0	
	2. PRIHODKI OD PRODAJE BLAGA IN STORITEV NA TRGU (432+433+434+435+436)	431	174.356	177.137	98
del 7130	Prihodki od prodaje blaga in storitev na trgu	432	15.967	45.349	35
del 7102	Prejete obresti	433	16.763	18.474	91
del 7103	Prihodki od najemnin, zakupnin in drugi prihodki od premoženja	434	0	0	
del 7100	Prihodki od udeležbe na dobičku in dividend ter presežkov prihodkov nad odhodki	435	2.803	1.756	160

del 7141	Drugi tekoči prihodki, ki ne izhajajo iz izvajanja javne službe	436	138.823	111.558	124
	II. SKUPAJ ODHODKI (438+481)	437	3.055.609	1.802.394	170
	1. ODHODKI ZA IZVAJANJE JAVNE SLUŽBE (439+447+453+464+465+466+467+468+469+470)	438	2.757.812	1.603.687	172
	A. Plače in drugi izdatki zaposlenim (440+441+442+443+444+445+446)	439	920.137	770.700	119
del 4000	Plače in dodatki	440	837.395	706.834	118
del 4001	Regres za letni dopust	441	23.968	20.219	119
del 4002	Povračila in nadomestila	442	54.725	41.459	132
del 4003	Sredstva za delovno uspešnost	443	0	656	0
del 4004	Sredstva za nadurno delo	444	0	0	
del 4005	Plače za delo nerezidentov po pogodbi	445	0	0	
del 4009	Drugi izdatki zaposlenim	446	4.049	1.532	264
	B. Prispevki delodajalcev za socialno varnost (448+449+450+451+452)	447	149.265	116.666	128
del 4010	Prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje	448	74.109	56.795	130
del 4011	Prispevek za zdravstveno zavarovanje	449	59.416	49.127	121
del 4012	Prispevek za zaposlovanje	450	458	476	96
del 4013	Prispevek za starševsko varstvo	451	837	792	106
del 4015	Premije kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, na podlagi ZKDPZJU	452	14.445	9.476	152
	C. Izdatki za blago in storitve za izvajanje javne službe (454+455+456+457+458+459+460+461+462+463)	453	304.581	430.052	71
del 4020	Pisarniški in splošni material in storitve	454	115.861	111.965	103
del 4021	Posebni material in storitve	455	17.481	17.494	100
del 4022	Energija, voda, komunalne storitve in komunikacije	456	32.851	9.420	349
del 4023	Prevozni stroški in storitve	457	0	5.962	0
del 4024	Izdatki za službena potovanja	458	35.414	25.541	139
del 4025	Tekoče vzdrževanje	459	34.172	82.097	42
del 4026	Poslovne najemnine in zakupnine	460	12.659	2.830	447
del 4027	Kazni in odškodnine	461	0	0	
del 4028	Davek na izplačane plače	462	0	0	
del 4029	Drugi operativni odhodki	463	56.143	174.743	32
403	D. Plačila domačih obresti	464	32	129	25
404	E. Plačila tujih obresti	465	0	0	
410	F. Subvencije	466	0	0	
411	G. Transferi posameznikom in gospodinjstvom	467	678	10.759	6
412	H. Transferi neprofitnim organizacijam in ustanovam	468	0	0	
413	I. Drugi tekoči domači transferji	469	0	0	
	J. Investicijski odhodki (471+472+473+474+475+476+477+ 478+479+480)	470	1.383.119	275.381	502
4200	Nakup zgradb in prostorov	471	0	0	
4201	Nakup prevoznih sredstev	472	0	0	
4202	Nakup opreme	473	198.408	111.558	178
4203	Nakup drugih osnovnih sredstev	474	0	2.518	0
4204	Novogradnja, rekonstrukcija in adaptacije	475	0	124.956	0
4205	Investicijsko vzdrževanje in obnove	476	1.184.711	4.041	29.317
4206	Nakup zemljišč in naravnih bogastev	477	0	0	
4207	Nakup nematerialnega premoženja	478	0	32.308	0
4208	Študije o izvedljivosti projektov, projektna dokumentacija, nadzor, investicijski inženiring	479	0	0	
4209	Nakup blagovnih rezerv in intervencijskih zalog	480	0	0	
	2. ODHODKI IZ NASLOVA PRODAJE BLAGA IN STORITEV NA TRGU (482+483+484)	481	297.797	198.707	150
del 400	A. Plače in drugi izdatki zaposlenim iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu	482	65.553	81.844	80
del 401	B. Prispevki delodajalcev za socialno varnost iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu	483	11.685	14.952	78
del 402	C. Izdatki za blago in storitve iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu	484	220.559	101.911	216
	III/1 PRESEŽEK PRIHODKOV NAD ODHODKI (401-437)	485	0	317.946	0
	III/2 PRESEŽEK ODHODKOV NAD PRIHODKI (437-401)	486	916.078	0	

IZKAZ PRIHODKOV IN ODHODKOV DOLOČENIH UPORABNIKOV PO VRSTAH DEJAVNOSTI

od 1. januarja do 31.12.2008

(v eurih, brez centov)

ČLENITEV PODSKUPIN KONTOV	NAZIV PODSKUPINE KONTOV	Oznaka za AOP	ZNESEK	
			Prihodki in odhodki za izvajanje javne službe	Prihodki in odhodki od prodaje blaga in storitev na trgu
1	2	3	4	5
	A) PRIHODKI OD POSLOVANJA (661+662-663+664)	660	2.598.426	193.422
760	PRIHODKI OD PRODAJE PROIZVODOV IN STORITEV	661	2.598.426	193.422
	POVEČANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE	662	0	0
	ZMANJŠANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE	663	0	0
761	PRIHODKI OD PRODAJE BLAGA IN MATERIALA	664	0	0
762	B) FINANČNI PRIHODKI	665	8.583	10.871
763	C) DRUGI PRIHODKI	666	1.415	0
	Č) PREVREDNOTOVALNI POSLOVNI PRIHODKI (668+669)	667	25	0
del 764	PRIHODKI OD PRODAJE OSNOVNIH SREDSTEV	668	0	0
del 764	DRUGI PREVREDNOTOVALNI POSLOVNI PRIHODKI	669	25	0
	D) CELOTNI PRIHODKI (660+665+666+667)	670	2.608.449	204.293
	E) STROŠKI BLAGA, MATERIALA IN STORITEV (672+673+674)	671	1.447.475	104.301
del 466	NABAVNA VREDNOST PRODANEGA MATERIALA IN BLAGA	672	0	0
460	STROŠKI MATERIALA	673	66.521	22.238
461	STROŠKI STORITEV	674	1.380.954	82.063
	F) STROŠKI DELA (676+677+678)	675	1.123.771	35.278
del 464	PLAČE IN NADOMESTILA PLAČ	676	901.129	27.694
del 464	PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARNOST DELODAJALCEV	677	146.342	5.007
del 464	DRUGI STROŠKI DELA	678	76.300	2.577
462	G) AMORTIZACIJA	679	29.508	0
463	H) REZERVACIJE	680	0	0
del 465	I) DAVEK OD DOBIČKA	681	334	0
del 465	J) OSTALI DRUGI STROŠKI	682	5.369	3.861
467	K) FINANČNI ODHODKI	683	18	57.380
468	L) DRUGI ODHODKI	684	1.444	0
	M) PREVREDNOTOVALNI POSLOVNI ODHODKI (686+687)	685	0	196
del 469	ODHODKI OD PRODAJE OSNOVNIH SREDSTEV	686	0	0
del 469	OSTALI PREVREDNOTOVALNI POSLOVNI ODHODKI	687	0	196
	N) CELOTNI ODHODKI (671+675+679+680+681+682+683+684+685)	688	2.607.919	201.016
	O) PRESEŽEK PRIHODKOV (670-688)	689	530	3.277
	P) PRESEŽEK ODHODKOV (688-670)	690	0	0
	Presežek prihodkov iz prejšnjih let , namenjen pokritju odhodkov obračunskega obdobja	691	0	0

IZKAZ RAČUNA FINANČNIH TERJATEV IN NALOŽB DOLOČENIH UPORABNIKOV

od 1. januarja do 31.12.2008

(v eurih,
brez
centov)

ČLENITEV KONTOV	NAZIV KONTA	Oznaka za AOP	ZNESEK	
			Tekoče leto	Predhodno leto
1	2	3	4	5
750	IV. PREJETA VRAČILA DANIH POSOJIL (501+502+503+504+505+506 +507+508+509+510+511)	500	4.738	4.995
7500	Prejeta vračila danih posojil od posameznikov in zasebnikov	501	4.738	4.995
7501	Prejeta vračila danih posojil od javnih skladov	502	0	0
7502	Prejeta vračila danih posojil od javnih podjetij in družb, ki so v lasti države ali občin	503	0	0
7503	Prejeta vračila danih posojil od finančnih institucij	504	0	0
7504	Prejeta vračila danih posojil od privatnih podjetij	505	0	0
7505	Prejeta vračila danih posojil od občin	506	0	0
7506	Prejeta vračila danih posojil-iz tujine	507	0	0
7507	Prejeta vračila danih posojil-državnemu proračunu	508	0	0
7508	Prejeta vračila danih posojil od javnih agencij	509	0	0
7509	Prejeta vračila plačanih poroštev	510	0	0
751	Prodaja kapitalskih deležev	511	0	0
440	V. DANA POSOJILA (513+514+515+516 +517 +518+519+520+521+522+523)	512	0	0
4400	Dana posojila posameznikom in zasebnikom	513	0	0
4401	Dana posojila javnim skladom	514	0	0
4402	Dana posojila javnim podjetjem in družbam, ki so v lasti države ali občin	515	0	0
4403	Dana posojila finančnim institucijam	516	0	0
4404	Dana posojila privatnim podjetjem	517	0	0
4405	Dana posojila občinam	518	0	0
4406	Dana posojila v tujino	519	0	0
4407	Dana posojila državnemu proračunu	520	0	0
4408	Dana posojila javnim agencijam	521	0	0
4409	Plačila zapadlih poroštev	522	0	0
441	Povečanje kapitalskih deležev in naložb	523	0	0
	VI/1 PREJETA MINUS DANA POSOJILA (500-512)	524	4.738	4.995
	VI/2 DANA MINUS PREJETA POSOJILA (512-500)	525	0	0

IZKAZ RAČUNA FINANCIRANJA DOLOČENIH UPORABNIKOV

od 1. januarja do 31.12.2008

(v eurih, brez centov)

ČLENITEV KONTOV	NAZIV KONTA	Oznaka za AOP	ZNESEK	
			Tekoče leto	Predhodno leto
1	2	3	4	5
50	VII. ZADOLŽEVANJE (551+559)	550	0	0
500	Domače zadolževanje (552+553+554+555+556+557+558)	551	0	0
5001	Najeti krediti pri poslovnih bankah	552	0	0
5002	Najeti krediti pri drugih finančnih institucijah	553	0	0
del 5003	Najeti krediti pri državnem proračunu	554	0	0
del 5003	Najeti krediti pri proračunih lokalnih skupnosti	555	0	0
del 5003	Najeti krediti pri skladih socialnega zavarovanja	556	0	0
del 5003	Najeti krediti pri drugih javnih skladih	557	0	0
del 5003	Najeti krediti pri drugih domačih kreditodajalcih	558	0	0
501	Zadolževanje v tujini	559	0	0
55	VIII. ODPLAČILA DOLGA (561+569)	560	0	0
550	Odplačila domačega dolga (562+563+564+565+566+567+568)	561	0	0
5501	Odplačila kreditov poslovnim bankam	562	0	0
5502	Odplačila kreditov drugim finančnim institucijam	563	0	0
del 5503	Odplačila kreditov državnemu proračunu	564	0	0
del 5503	Odplačila kreditov proračunom lokalnih skupnosti	565	0	0
del 5503	Odplačila kreditov skladom socialnega zavarovanja	566	0	0
del 5503	Odplačila kreditov drugim javnim skladom	567	0	0
del 5503	Odplačila kreditov drugim domačim kreditodajalcem	568	0	0
551	Odplačila dolga v tujino	569	0	0
	IX/1 NETO ZADOLŽEVANJE (550-560)	570	0	0
	IX/2 NETO ODPLAČILO DOLGA (560-550)	571	0	0
	X/1 POVEČANJE SREDSTEV NA RAČUNIH (485+524+570)-(486+525+571)	572	0	322.941
	X/2 ZMANJŠANJE SREDSTEV NA RAČUNIH (486+525+571)-(485+524+570)	573	911.340	0

Računovodsko poročilo – pojasnila k računovodskim izkazom za leto 2008

1. Pojasnilo k bilanci stanja

Opravljen je bil popis sredstev in virov, ki ga je potrdila inventurna komisija. Fizična in tehnološko zastarana sredstva so bila ob soglasju komisije uničena in izločena iz knjigovodske evidence.

Sedanja vrednost neopredmetenih dolgoročnih sredstev 60.796,96 EUR zajema licence v računalniške programe. Sedanja vrednost 17.673,02 EUR izraža knjigovodsko vrednost garsonjere. V vrednosti 85.899,25 EUR so zajeta vsa osnovna sredstva in drobni inventar.

Dolgoročne kapitalske naložbe predstavljajo portfelj zavoda, ki se je v primerjavi z lanskim letom zmanjšal za 60.588,95 EUR. Dolgoročna posojila delavcem se so bila odplačana v višini 4.737,93 EUR. Zavod nima gotovine v blagajni, denarna sredstva na podračunu UJP znašajo konec leta 299.470,66 EUR. Kratkoročne terjatve do kupcev znašajo 12.416,12 EUR, del terjatev iz prejšnjih let je bil odpisan. Kratkoročne terjatve do uporabnikov enotnega kontnega načrta znašajo 121.605,87 EUR, druge kratkoročne terjatve sestavljajo terjatve do zaposlenih.

Med aktivne časovne razmejitev so razvrščeni stroški tiska, ki so bili zaračunani konec decembra, (prihodke od prodaje imamo v januarju 2009) in nezaračunani prihodki dotacij za mlade raziskovalce

Kratkoročne obveznosti do zaposlenih zajemajo plače in potni stroški, izplačane v letu 2009. Obveznosti do dobaviteljev so kratkoročne in ravno tako izplačane v letu 2009, delno smo odpisali obveznosti do dobaviteljev iz leta 2004, 2005 in 2006 v višini 53,03 EUR. Kratkoročne obveznosti iz poslovanja zajemajo avtorske in podjemne pogodbe. Pasivne časovne razmejitev sestavljajo vračunane odhodke za obratna sredstva. Zaloge knjig se niso spreminjale, točen popis in morebiten odpis zastarelih bomo ugotavljali v letu 2009.

Na kontih sredstev prejetih v upravljanje imamo na dan 1. 1. 08 nepojasnjeno stanje, ki izvira iz leta preteklih let.

980000 obveznosti za stalna sredstva	28.325,50 EUR
980100 obveznosti za sredstva za amortizacijo	101.432,13 EUR
980200 obveznosti za sredstva –družbeni kapital	83.601,63 EUR
980300 obveznosti za rezervni sklad	209.788,48 EUR

Po vsej verjetnosti gre za neporabljena sredstva prejeta za obnovo in investicije v zgradbo in opremo. Ker gre očitno za računovodstvo nepravilno prikazane postavke, smo v letu 2008 sredstva po nasvetu revizorja preknjižili med obveznosti za stalna sredstva, ki so namenjena nadomeščanju stroškov amortizacije ali obnove zgradbe. Sredstva raziskovalnega sklada so bila porabljena v breme primanjkljaja, ki je nastal kot razlika med dotacijami in povračili prevoza, prehrane, regresa in premij dodatnega pokojninskega zavarovanja v letu 2008. Presežek prihodkov nad odhodki znaša v letu 2008 4.141 EUR, od tega je bilo 334 EUR davka od dobička. Zavod je posloval pozitivno pri izvajanju javne službe in tržne dejavnosti.

2. Pojasnilo k izkazu prihodkov in odhodkov

Prihodke od poslovanja delimo na dotacije javne službe (prihodki iz sredstev javnih financ namenjeni pokrivanju stroškov v višini 2.598.426 EUR) in prihodke prodaje literature, najemnin in storitev na domačem in tujem trgu, ki jih štejemo med tržne. Finančne prihodke sestavljajo dividende in prihodki od obresti. Celotni prihodki znašajo 2.812.742 EUR.

Stroški blaga, materiala in storitev so razdeljeni po ključu na tržno in javno službo. Ključne za delitev uporabljamo le tam, kjer ni mogoča direktna delitev. Pri fiksnih stroških je merilo za delitev kvadratura, ki jo zasedajo najemniki v primerjavi z zavodom. Stroški blaga, materiala in storitev znašajo 1.551.776 EUR. Stroški dela so se povečali tudi na račun prevedbe za več kot 11 %. Med ostali stroški so bistveno narasli finančni, ki skoraj v celoti

izražajo zmanjšanje portfelja v primerjavi z lanskim letom. Celotni odhodki znašajo 2.808.935 EUR

Poslovno poročilo

Nastanek morebitnih nedopustnih ali nepričakovanih posledic pri izvajanju programa dela

Inštitut za novejšo zgodovino je v letu 2008 posloval v zahtevnih okoliščinah, saj je poslovno leto začel pod perspektivo nezadostnega financiranja kapacitet njegove raziskovalne skupine, saj je imel poleg dveh programskih skupin več projektov, ki so se iztekali, na razpisu za pridobitev novih pa ni bil dovolj uspešen. Poleg tega se je iztekalo programsko obdobje, tako da je moral posvetiti velik ustvarjalni napor oblikovanju dveh programskih zasnov, poleti 2008 pa je v zavedanju primanjkljaja sredstev konkuriral z 8 projektnimi zasnovami na razpisu ARRS. Velik vložek energije je inštitut, predvsem pa njegovo vodstvo, vložil v izvedbo velikega investicijsko vzdrževalnega projekta (IVD) obnove stavbe Kazina, vodenje projekta je potekalo v lastni režiji. Poleg tega pa je menjal poslovodjo, saj je direktorica dr. Jerca Vodušek Starič podala aprila 2008 ostavko s 6 mesečnim odpovednim rokom in je 1. 10. 2008 kot poslovodja nastopil medtem izbrani in potrjeni novi direktor dr. Damijan Guštin.

Kot temeljni problem poslovanja je potrebno izpostaviti nezadostno ceno raziskovalne ure. Ob predpisanih parametrih takšna cena ne pokriva stroškov za raziskovalce v višjih znanstvenih nazivih niti ob upoštevanju postavke o polni izkoriščenosti vsakega raziskovalca (1700 raziskovalnih ur), niti ne zadošča več dovoljeno povečanje izdvajanja za plače za 15 % iz materialnih stroškov. Posebej se je to izkazalo po uvedbi novega plačnega sistema in prevedbi plač. Ta je povišala stroške delovne sile na INZ za 11 %, kar je še dodatno obtežilo že komaj vzdržna razmerja med odhodki in prihodki. Inštitut iz sredstev za izravnavo plačnih nesorazmerij, ki naj bi jih dodeljevalo Ministrstvo za finance, ni pridobil nobenih sredstev.

Takšno stanje vpliva na zmanjševanje kvalitete raziskovalnega dela in bo na taki osnovi težko povečati delež primerjalnih ali v širši srednjeevropski prostor usmerjenih raziskav.

Kljub temu je inštitut lahko zagotavljal likvidnost in izplačeval plače v višini določeni s kolektivno pogodbo.

Ustanoviteljske pravice (pasovno financiranje) je bilo v letu 2008 doseženo z običajnim povečanjem predhodnega. Kljub temu pa je pasovno financiranje nezadostno, saj vzdržuje zgolj minimalno upravo – direktorja, poslovno sekretarko in računovodstvo z dvema delavkama (ena je bila julija 2008 nameščena namesto prejšnjega outsourcing izvajanja računovodske dejavnosti z zaposlitvijo preko računovodskega servisa). Ostaja odprto vprašanje financiranja knjižničnega osebja, saj to ne more biti vključeno v raziskovalno osebje, niti med infrastrukturo, ki je bila financirana zgolj v višini 1 FTE. Problem se rešuje s prenosom prihodka tržne dejavnosti v financiranje zaposlenih v knjižnici, kar nikakor ne more biti dolgoročnejša rešitev.

Poleg naštetih obstaja problem še dalje tudi nezadostno nadomeščena sredstva za druge izdatke iz dela (potne stroške, prehrana med delom), kjer je nastal primanjkljaj glede na izplačane, po kolektivni pogodbi zajamčene prejemke delavcev.

Prihodki iz tržne dejavnosti so v letu 2008 doživeli realni prirast s pridobitvijo projekta, ki je financiran iz evropskih sredstev. Zaradi prenove stavbe je izpadel tudi del prihodkov iz najemnin, saj je bilo potrebno dvema najemnikoma začasno odpustiti najemnine oz. stroške vzdrževanja za izpraznjene prostore v kletni etaži oziroma v pritličju.

Med odhodki so zabeležili rast povezano z inflacijo predvsem materialni odhodki. Inštitut je zaradi povečanih potreb prijavljanja projektov in številnih nastopov na mednarodnih in konferencah v tujini ter objav v tujih revijah povečal potrebo po prevajalskih storitvah in zabeležil rast tovrstnih stroškov, ki pa so nujni za evropsko vpetost inštituta. Zaradi izvajanja investicijsko-vzdrževalnih del v stavbi Kazina so se povečali oportunitetni stroški, saj je pooblastilo za izvedbo IVD dejavnosti Obnova stavbe Kazina 1. faza terjalo veliko dodatnih pravnih in drugih storitev, ki jih financer končno ni hotel priznati kot strošek investicije. Tudi prevedba plač in izdelava novih pogodb o zaposlitvi je povzročila nove materialne stroške za pravno svetovanje, poleg tega pa je ob koncu leta stroške iz poslovanja povečala še stroški notranje revizije in svetovanja.

Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev v primerjavi z doseženimi cilji preteklega leta

Inštitut za novejšo zgodovino je v letu 2008 močno povečal prihodke od poslovanja, za kar 60 %. Velika večina povečanja gre na račun prihodkov iz javne službe. Vendar pa gre povečanje na račun prejetih namenskih sredstev MVZT za izvedbo 1. faze investicijsko-vzdrževalnih del na stavbi Kazina. Z izločitvijo teh prihodkov so prihodki iz redne dejavnosti stagnirali. Prihodki od prodaje blaga in storitev na trgu so se povečali za 9 %, kar ocenjujemo za uspešno.

Na odhodkovni strani prav tako beležimo veliko povečanje. Odhodki iz naslova storitev so dosegli največjo rast glede na predhodno leto, kar je spet neposredno povezano z izvedenimi investicijsko-vzdrževalnimi deli. Ostali odhodki iz naslova stroškov blaga, materiala in storitev so stagnirali. Stroški materiala, na katere lahko vplivamo le z omejevanjem porabe, so se zaradi dražitve v prvi polovici leta povečali za 32 %. Velik je bil tudi obseg pravnih in prevajalskih storitev, kar pa je tudi že nasledek storitev, ki jih naroča inštitut za izvedbo spletnega portala in ima zanje namenska javna sredstva iz infrastrukturnega projekta, seveda pa tudi vedno večje potrebe po prevajanju tako projektnih prijav kot znanstvenih prispevkov raziskovalcev. Mnogo bolj pa je bil zaskrbljujoč porast stroškov dela, saj tvori velik del vseh odhodkov inštituta. Po eni strani je to normalen nasledek povečanja plač, ki so po več letih stagniranja z novim plačnim sistemom pričakovano porasle, po drugi strani pa je to predstavljalo problem, saj ni sledilo tudi adekvatno povečanje sredstev za plače niti skozi ceno raziskovalne ure, niti s povečanjem ustanoviteljskih obveznosti. Zato je bilo potrebno povečati izdatke za plače iz tržnih sredstev. Nadaljevalo se je stanje iz preteklih let, ko inštitut krije stroške dela javne službe s tržnimi sredstvi. Skupaj s plačami so se povečali tudi odhodki za prispevke za socialno varnost in drugi stroški dela (prehrana, vožnja na delo, regres, davek na plače).

Ocena gospodarnosti in učinkovitosti poslovanja

Pri poslovanju je bila dosežena stopnja gospodarnosti zelo zadovoljiva. Glede na izpostavljene načine pridobivanja dohodka je bila potrebna skrajno gospodarna raba sredstev, da je bilo mogoče izpeljati poslovno leto. Kljub temu pa se je obseg dela inštituta še vedno vzpenjal. S planom zastavljeno delo je bilo realizirano in celo preseženo, saj je

bilo število rezultatov (objav in nastopov na znanstvenih srečanjih, pa tudi družbeno relevantnih del) nad planiranim. Prav tako so tekli po načrtu tudi plani izobraževanja. Nabava knjižničnega fonda je dosegla obseg nad planiranim, deloma tudi zaradi večjega obsega darov. Ne glede na porast potrebnih sredstev za izpeljavo investicijsko-vzdrževalnih del v objektu Kazina sodimo, da je bila izvedba del gospodarna; pri njeni izvedbi je pomagala tudi strokovna služba Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Učinkovitost poslovanja je bila torej visoka, vendar pa se znova postavlja vprašanje, koliko je mogoče takšen višji tempo dela tako v znanstvenoraziskovalni enoti kot v upravi-infrastrukturi vzdržati brez večjih motenj, zdravstvenih posledic pri delavcih. Poleg tega je bilo leto 2008 izrazito označeno z dodatnim delom uprave, ki je nastalo zaradi vodenja in spremljanja investicijsko-vzdrževalnih del v stavbi Kazina ter dodatnega urejanja odnosov z najemniki, ter motnjami poslovanja zaradi premeščanja gradiva in omejene dostopnosti gradiva, kar je terjalo dodatno delo osebja knjižnice.

Ocena delovanja sistema notranjega nadzora posrednega uporabnika

Upravni odbor Inštituta za novejšo zgodovino nadzoruje poslovanje in sprejema akte. Za izvedbo vseh obveznosti in pravilno poslovanje inštituta sta bila odgovorna direktorica dr. Jerca Vodušek Starič (do 30. 9. 2008) in direktor dr. Damijan Guštin (od 1. 10. 2008). Poraba sredstev se vrši v skladu s zakoni in drugimi predpisi, predpisi Javne agencije za raziskovalno dejavnost in notranjimi akti. Materialna sredstva pridobljena iz javne službe se razporejajo namensko, v okviru projektov in posameznih raziskovalcev, kar nadzoruje tako direktor kot vodje raziskovalnih skupin. Sistem nadzora stroškov in smotrnega razporejanja sredstev je že utečen. Porabi in vsebinskim utemeljitvam sledi skozi poročila tudi Javna agencija za raziskovalno dejavnost in Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost, in tehnologijo, pa tudi Ministrstvo za finance in Ministrstvo za javno upravo.

Znanstveno raziskovalno delo je nadzoroval Znanstveni svet INZ, delo v okviru posameznih programov in projektov pa tudi vodje raziskovalnih skupin. Zaradi razdeljenosti raziskovalnega dela na mnogo manjših projektov je takšen nadzor nujno potreben.

Oddajo javnih naročil je vodila uprava s strokovno izdelanimi razpisnimi pogoji, da so vse izvedbe javnih naročil uspele. Prispele ponudbe je nadzirala komisija za pregled naročil male vrednosti, izvajanje investicijsko-vzdrževalnih del pa še posebna komisija za

spremljanje investicijskih del, v kateri so bili in so člani tako iz inštituta kot Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.

V letu 2008 je inštitut izvedel z zunanjim sodelavcem – državnim notranjim revizorjem - notranjo revizijo dela poslovanja. Revidirane so bile plače, nadomestila in drugi stroški dela ter prispevki iz dela, ki jih plačuje delodajalec. Revizija je pokazala nekaj manjših napak pri prevedbah plač, ki smo jih po nasvetu revizorja sanirali.

V skladu z zakonskimi zahtevami smo izvedli tudi notranjo ocenitev poslovanja in izdelali register tveganj.

Pojasnila doseženih ciljev

V izvajanju znanstvenoraziskovalnega dela je Inštitut za novejšo zgodovino v letu 2008 dosegel in presegel načrtovane cilje. Raziskovalci so pravočasno zaključevali projekte, uspešno zaključili tudi programsko obdobje, saj sta bili programski skupini skozi ocenjevanje v razpisu za novo programsko obdobje zelo dobro ocenjeni in bili sprejeti v financiranje za 5 let. Raziskovalci so se udeležili, povečini z vabljenimi predavanji, 24 znanstvenih konferenc, objavili so 177 člankov in 4 monografije. Sodimo, da se je inštitut uveljavil v mednarodnem raziskovalnem prostoru, dosegel prepoznavnost in upoštevanje kot relevantnega partnerja. Mladi raziskovalci, tudi z delujočim notranjim mentorskim sistemom, so uspešno izpeljali neposredni prehod na doktorski študij. Strokovno raziskovalno delo pri ustvarjanju baze Žrtve druge svetovne vojne in v povojnem obdobju je potekalo koordinirano in kontinuirano, z velikim deležem terenskega dela. Začetni infrastrukturni projekt je v letu 2008 uspešno končal z izdelano infrastrukturo – spletnim portalom in relevantnimi vsebinami, ki so objavljene na njem, skupina pa je bila uspešna tudi na razpisu za nove infrastrukturne programe v naslednjem programskem obdobju. Oprema, ki je bila pridobljena namensko, za portal Slovensko zgodovino / SIstory, omogoča zaenkrat zanesljivo delovanje portala.

Raziskovalna skupina se pomlaja, v letu 2008 z zaposlitvijo enega raziskovalca ter dveh mladih raziskovalcev. Ob tem pa se nam odpira vprašanje, kako bo mogoče izvesti vključitev vsaj dela mladih raziskovalcev v raziskovalno delo, ko bodo uspešno zaključili doktorski študij.

Investicijsko-vzdrževalna dela 1. faze obnove stavbe Kazina so bila v veliki večini izvedena, z izjemo obnove glavnega električnega voda ter nekaj spremljajočih del. Inštitut je pridobil

kvalitetne skladiščne prostore, ki pa bodo v uporabi šele v letu 2009, tako zaradi zahtev najemnikov (preverjanje vlažnosti prostorov) kot sodnega spora z najemnikom. Poleg tega je obnova inštalacij (električni vodi, centralno ogrevanje, klimatske naprave) bistveno povečala zanesljivost in varnost obratovanja v stavbi.

Finančna situacija, ki je podlaga temu delu, pa ni tako uspešna. Inštitut je uspel povečati skupne prihodke, vendar je v njih velik delež namenskih sredstev za izvedbo investicijsko-vzdrževalnih del. Razen tega so pridobljena sredstva stagnirala, povečal pa se je prihodek iz tržne dejavnosti predvsem z vključitvijo v enega od projektov, ki so financirani iz evropskih sredstev.

Učinki poslovanja na druga področja

Poslovanje inštituta je v letu 2008 učinkovalo v več smereh. Večja sredstva so vplivala na bolj smelo delovanje inštituta in inštitutovih raziskovalcev. Bojimo se, da bo zmanjševanje sredstev za raziskovalno dejavnost (v taki situaciji je namreč inštitut v letu 2008 bil) imelo negativne učinke na kvantitativne in predvsem kvalitativne rezultate raziskovalcev, saj ne bo mogoče vzdrževati enakega obsega raziskovanj in sodelovanja z ustanovami izven Slovenije, kar je običajno povezano z večjimi stroški. Kljub temu pa je v letu 2008 teh učinkov v rezultatih še ni bilo čutiti, saj je raziskovalni proces daljšega trajanja. Učinki izvajane investicije so se že pokazali v bistveno večji kvaliteti obnovljenih kletnih prostorov, ki bodo izpolnjevali zahtevne standarde hranjenja gradiva, bili pa so kratkoročno deloma moteči za potek dela, vendar pa ga niso zavrli. Pridobljena sredstva za infrastrukturno dejavnost so omogočila razširitev delovnega področja, ki je dolgoročno lahko velikega pomena za celotno slovensko zgodovino in njegovo prepoznavnost v svetu. Izvedba investicijsko-vzdrževalnih del v stavbi je povzročala dodatne stroške poslovanja, hkrati pa je pravočasni dotok namenskih sredstev tudi izboljšal likvidnost inštituta. Poslovanje inštituta je bolj vpeto v širšo javnost, tako šolsko (dan odprtih vrat, predavanja, posredovanja podatkov iz dela raziskovalcev in zbirke podatkov o smrtnih žrtvah, spletni portal). Inštitut sodeluje tudi z državnimi organi, predvsem glede pridobitve statusa žrtve vojne, raziskovalci pa sodelujejo tudi v vrsti državnih strokovnih komisij.

Druga pojasnila

Struktura zaposlenih na Inštitutu za novejšo zgodovino

Število zaposlenih se je v letu 2008 povečalo za dva, enega delavca v upravi in drugega v znanstveno-raziskovalni enoti. Z odpovedjo je 1. 10. 2008 prenehalo delovno razmerje direktorici Inštituta za novejšo zgodovino dr. Jerci Vodušek Starič. Ena delavka se je upokojila konec decembra 2008. Večina delavcev je bila v letu 2008 zaposlena za nedoločen čas. Za nedoločen čas so bili v letu 2008 zaposleni trije delavci, dva raziskovalca, ki sta bila vključena v programski skupini in knjižničar. Za določen čas so bili v letu 2008 zaposleni: 8 mladih raziskovalcev, 1 strokovna delavka v upravi in asistent doktor / znanstveni sodelavec za čas trajanja projekta. En delavec je bil izvoljen v naziv znanstvenega sodelavca.

Izobrazbena struktura 31. 12. 2008

Stopnja izobrazbe	Skupaj	M	Ž	MR	DČ
doktorat znanosti	19	15	4		1
magisterij	1		1		
visoka izobrazba	11	7	4	8	8
višja izobrazba	1		1		
Srednja izobrazba	3	1	2		
nepopolna srednja izobrazba	1		1		
OS					
SKUPAJ:	36	23	13	8	9

Struktura zaposlenih 31. 12. 2008

Delovno mesto	Skupaj	M	Ž
Znanstveni svetnik	6	6	
Višji znanstveni sodelavec	5	4	1
Znanstveni sodelavec	3	3	
Asistent z doktoratom	5	2	3
Asistent z magisterijem	1		1
MR /Asistent	8	5	3
Asistent/ Strokovni sodelavec	2		2
Samostojni strok. sodelavec/bibliotekar	1	1	
Referent/knjižničar	1	1	
Administrator V	1		1
računovodja	1		1
knjigovodja	1		1
Samostojni strok. sodelavec/posl. sekretar	1		1
SKUPAJ:	36	22	14

Investicije inštituta za novejšo zgodovino

Inštitut je v letih 2006 in 2007 pripravil projektno dokumentacijo Dolgoročni investicijski načrt za stavbo Kazina, ki ga je potrdilo Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Na podlagi Dolgoročnega investicijskega načrta za stavbo Kazina je Inštitut v letu 2008 izvedel večino del 1. faze prenove kletnih prostorov. Dne 6. novembra 2007 je bil glavni izvajalec 1. faze investicijsko vzdrževalnih del v stavbi Kazina Saning d.o.o. uveden v delo (pogodba 28/3/1-2007). Delo je izvajal, razen med izvajanjem izločenih del, do septembra 2008, ko je bila 25. septembra 2008 primopredaja del. Dela so obsegala hidroizolacijska dela v kletni etaži in obnovo ter usposobitev prostorov. Glavnina del se je zaključila s primopredajo 25. septembra 2008. Zaradi nepredvidenih okoliščin in obsega del se je obseg investicije še povečal (MVZT ga je priznalo z aneksom k pogodbi). Ministrstvu je bil po primopredaji predložen tudi predlog za izvedbo nedokončanih oziroma neizvedenih del 1. faze Dolgoročnega načrta obnove (glavni električni vod, zaščita zunanjskega jaška in kolesarnica), za kar so bila sredstva v obliki aneksa k pogodbi odobrena, dela pa bodo izvedena v letu 2009.

Inštitut je o namenski porabi sredstev za investicijsko-vzdrževalna dela redno obveščal MVZT, pripravil je tudi vmesno (po prvi fazi oktobra 2008) in zaključno poročilo o porabi sredstev, ki ju je predložil ministrstvu.

Inštitut je v letu 2008 nadaljeval črpanje sredstev iz Paketa 13 za subvencioniranje nakupa raziskovalne opreme za posodobitev inštitutske raziskovalne opreme, posebej tiste namenjene funkcioniranju spletnega portala Slovensko zgodovinopisje / SIstory.

Poročilo o porabi proračunskih sredstev za investicijsko-vzdrževalna dela v stavbi Kazina v letu 2008

Izvajalec: SANING INTERNATIONAL d.o.o., pogodba št. 28/3/1-2007, ponudbeni predračun št. PO-AM-035-A/08, ponudbeni predračuni za dodatna dela

Postopek javnega naročanja: odprti postopek JN gradnje št. 1/OP/INZ/2007

Skupaj obračunano in plačano: 1.098.328,79 € 1.098.328,79 €

Podatki o nakazilih namenskih sredstev

Financer: Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in šport

Namenska sredstva iz proračuna RS za investicijsko vzdrževanje javnega raziskovalnega zavoda

6.1 Številka pogodbe: 3211-06-000331	415.181,11 €
6.2 aneks št. 1 k pogodbi 3211-06-000331	0,00 €
6.3 aneks št. 2 k pogodbi 3211-06-000331	430.000,00 €
6.4 aneks št. 3 k pogodbi 3211-06-000331	164.000,00 €
6.5 aneks št. 4 k pogodbi 3211-06-000331	331.576,00 €
6.6. aneks št. 5 k pogodbi 3211-06-000331	113.758,00 €
skupaj namenska sredstva MVZT:	1.454.515,11 €

Izjava o oceni notranjega nadzora javnih financ

Podpisani se zavedam odgovornosti za vzpostavitev in stalno izboljševanje sistema finančnega poslovanja in notranjih kontrol ter notranjega revidiranja v skladu s 100. členom Zakona o javnih financah z namenom, da obvladujem tveganja in zagotavljam doseganje ciljev poslovanja in uresničevanje proračuna.

Sistem notranjega nadzora javnih financ je zasnovan tako, da daje razumno, ne pa tudi absolutnega zagotovila o doseganju ciljev: tveganja, da splošni in posebni cilji poslovanja ne bodo doseženi, se obvladujejo na še sprejemljivi ravni. Temelji na nepretrganem procesu, ki omogoča, da se opredelijo ključna tveganja, verjetnost nastanka in vpliv določenega tveganja na doseganje ciljev in pomaga, da se tveganja obvladuje uspešno, učinkovito in gospodarno.

Ta ocena predstavlja stanje na področju uvajanja procesov in postopkov notranjega nadzora javnih financ na Inštitut za novejšo zgodovino.

Oceno podajam na podlagi:

notranja revizija prevedbe plač, samoocenitve vodij organizacijskih enot za področja uprava (tajništvo in računovodstvo), znanstvenoraziskovalnega oddelka, knjižnice in zunanje revizije ZPIZ.

V / Na INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO je vzpostavljen(o):

1. primerno kontrolno okolje

(predstojnik izbere eno od naslednjih možnosti):

- a) na celotnem poslovanju,
- b) na pretežnem delu poslovanja,
- c) na posameznih področjih poslovanja,
- d) še ni vzpostavljeno, pričeli smo s prvimi aktivnostmi,
- e) še ni vzpostavljeno, v naslednjem letu bomo pričeli z ustreznimi aktivnostmi

2. upravljanje s tveganji:

2.1. cilji so realni in merljivi, tp. da so določeni indikatorji za merjenje doseganja ciljev

(predstojnik izbere eno od naslednjih možnosti):

- a) na celotnem poslovanju,
- b) na pretežnem delu poslovanja,**
- c) na posameznih področjih poslovanja,
- d) še niso opredeljeni, pričeli smo s prvimi aktivnostmi,
- e) še niso opredeljeni, v naslednjem letu bomo pričeli z ustreznimi aktivnostmi

2.2. tveganja, da se cilji ne bodo uresničili, so opredeljena in ovrednotena, določen je način ravnanja z njimi

(predstojnik izbere eno od naslednjih možnosti):

- a) na celotnem poslovanju,
- b) na pretežnem delu poslovanja,**
- c) na posameznih področjih poslovanja,
- d) še niso opredeljena, pričeli smo s prvimi aktivnostmi,
- e) še niso opredeljena, v naslednjem letu bomo pričeli z ustreznimi aktivnostmi

3. na obvladovanju tveganj temelječ sistem notranjega kontroliranja in kontrolne aktivnosti, ki zmanjšujejo tveganja na sprejemljivo raven (predstojnik izbere eno od naslednjih možnosti):

a) na celotnem poslovanju,

b) na pretežnem delu poslovanja,

c) na posameznih področjih poslovanja,

d) še ni vzpostavljen, pričeli smo s prvimi aktivnostmi,

e) še ni vzpostavljen, v naslednjem letu bomo pričeli z ustreznimi aktivnostmi

4. ustrezen sistem informiranja in komuniciranja

(predstojnik izbere eno od naslednjih možnosti):

a) na celotnem poslovanju,

b) na pretežnem delu poslovanja,

c) na posameznih področjih poslovanja,

d) še ni vzpostavljen, pričeli smo s prvimi aktivnostmi,

e) še ni vzpostavljen, v naslednjem letu bomo pričeli z ustreznimi aktivnostmi

5. ustrezen sistem nadziranja, ki vključuje tudi primerno (lastno, skupno, pogodbeno) notranje revizijsko službo

(predstojnik izbere eno od naslednjih možnosti):

a) na celotnem poslovanju,

b) na pretežnem delu poslovanja,

c) na posameznih področjih poslovanja,

d) še ni vzpostavljen, pričeli smo s prvimi aktivnostmi,

e) še ni vzpostavljen, v naslednjem letu bomo pričeli z ustreznimi aktivnostmi.

V letu 2008 sem na področju notranjega nadzora izvedel naslednje pomembne izboljšave (navedite: 1, 2 oziroma 3 pomembne izboljšave):

izdelal register tveganj, izpeljal redno notranjo revizijo in svetovanje, jasneje določil odgovornosti nosilcev projektov pri upravljanju s sredstvi

Kljub izvedenim izboljšavam ugotavljam, da obstajajo naslednja pomembna tveganja, ki jih še ne obvladujem v zadostni meri (navedite: 1, 2 oziroma 3 pomembnejša tveganja in predvidene ukrepe za njihovo obvladovanje):

1. nesistemske financiranje nekaterih dejavnosti

ukrep: Opozorjanje financerja na nesistemske strukturo in višino financiranja

2. sprotni nadzor nad finančnim poslovanjem

ukrep: Izdelava kvartalnih bilanc in pregleda poslovanja

Predstojnik oziroma poslovodni organ proračunskega uporabnika: dr. Damijan Guštin

Direktor:
dr. Damijan Guštin